

אביחי (אבי) שמידט

צופן בסיסי

אביחי (אבי) שמידט

צופן בסיסי

Basic Code

Avichai (Avi) Schmidt

עריכה: יחיאם פדן
הגהות: יעל לקסמן, אבי שרגאי
עימוד והבאה לדפוס: אילנה לאסרי
עיצוב העטיפה: סמדר מוניס

הפקה: אורלי לוי

www.orion-books.co.il

03-5030822

ת"ד 5330 חולון 58151

© כל הזכויות שמורות

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לתרגם, להפיץ או לאחסן ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה שהיא (מכנית, אופטית, אלקטרונית או אחרת). שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מן המחבר וההוצאה לאור.

נדפס בישראל 2012

לזכרו של הנער שלא זכיתי להכיר – מנפרד
אדמונד שרטר, בן דודתי נטי, שנרצח
בזקסנהאוזן בידי הנאצים ב-24 ביוני 1940.
בן 16 היה במותו.

מחילופי הדברים וההתרחשויות בעלילה אין להסיק על דעתם,
השקפתם או כוונתם של מוסדות, ארגונים או גופים רשמיים
בישראל או בכל מקום אחר בעולם.
כל דמיון וקשר בין הדמויות והמאורעות שבספר לבני-אדם
קיימים – חיים או מתים – או לאירועים שהתרחשו במציאות
הם מקריים בלבד. אלה ואלה הם פרי דמיונו של המחבר.

תוכן העניינים

צופן בסיסי / 11

אחרית דבר / 355

תודות / 359

ספרו הקודם של המחבר / 361

מאז ומעולם מתגלות לעתים האמיתות
המוסכמות, המוחלטות והנחרצות ביותר
כהבלותות גמורות - ולהפך.

המחבר

דוד שטרן עמד מול שער הכניסה של בית הקברות היהודי ברחוב הרברט באום, ברובע וייסנזה בכרלין, והתבונן בשלט הפליז שהוצמד אל הסורגים השחורים. "הכניסה לכלבים ובגילוי ראש אסורה", נאמר שם.

כשהתנער מהרהוריו פסע אל תוך רחבת הכניסה, הקיף את ערוגת הפרחים העגולה שבמרכזה מצבת זיכרון לששת מיליוני היהודים שנספו בשואה, והתקדם אל מבנה האבן הישן שמימין. ברגע שנכנס בפתח של דלת העץ הגדולה והמעוותת משנים, ששלט "משרד" נקבע עליה, נדהם לנוכח שפע הניגודים שהזדקרו לעיניו. הייתה בו תחושה כאילו חלק של הזמן עצר כאן מלכת – בעוד החלק האחר הקדים את זמנו. רהיטי המשרד החדשים, למשל, בשילוב צבעים מודרני של אפור ושחור, לא תאמו בשום אופן כמה ארונות ישנים, שהכילו כמה עשרות שורות של מגירות עץ קטנטנות, שעל גבי כל אחת מהן הודבקה בנייר דבק שקוף למחצה פיסת נייר בציון אות מאותיות האלפבית; בניגוד להם עמדו גם השעון העתיק, מכונת הכתיבה הישנה והתצלום הדהוי והצהוב משנים של חזית בית העלמין, שהשנה 1880 נרשמה מתחתיו. כל אלה נמצאו כאן, הניח, כמעט מן היום שבו נחנך המקום הזה; אפילו מכשיר הטלפון, מן הסתם פריט מתקופה חדשה יותר, היה לפחות בן עשרים שנה ולא

תאם את המחשבים ואת המכונה החדשה לצילום מסמכים שניצבו בצד החדר.

בה במידה היה אפשר להניח כי הפקידה, שישבה מעברה השני של מחיצה שהפרידה בין מה שהיה אמור להיות שטח המשרד לבין שטח הציבור, הייתה גם היא מימי גרמניה החצויה. תנועותיה הלְאוֹת, ארשת פניה הכבויה ולבושה – או, נכון יותר, הדרך שבה עטתה עליה את הבגדים – לא הותירו בלבו שום ספק כי האישה הזו הייתה בעבר אזרחית של מזרח גרמניה.

"כן, בבקשה?" סיננה הפקידה כשהרימה את מבטה מאוגדן הניירות שבו עיינה.

"אני חושב שאבי-סבי קבור כאן," אמר והושיט אל מעבר למחיצה פיסת נייר, שעליה שרבט קודם לכן את שמו של המנוח. האישה נטלה את הפתק ללא עניין, וביעילות גרמנית טיפוסית גחנה אל מקלדת המחשב.

ריגוש מסוים אפף את ישותו כשהתבונן בציפייה בפקידה כשהקלידה את השם אל קרבי המחשב. אחר כך שלפה ממקומה מגירת עץ צרה וארוכה, הניחה אותה לפניה על השולחן ועלעלה בעשרות הכרטיסיות שהיו סדורות בה.

"אולי יש לך תאריך הפטירה של המנוח? או תאריך הלידה? כתובת מגורים אחרונה? פרט אחר כלשהו?"
 "יש לי איזו כתובת, אבל אני לא בטוח שזו כתובת המגורים האחרונה."

"יש פה זיגמונד שטרן שיכול להתאים. נפטר ב-1933. כתובת אחרונה: רייכנברגר שטראסה..."
 "עשרים ושלוש?"

"כן. עשרים ושלוש. אם כך אני מניחה שזה הוא."
 "זה הוא. זה חייב להיות הוא," קבע שטרן, ופרץ של התרגשות נותר כלוא במעמקי בטנו. עוצמת ההתרגשות שבה נתקף לא הייתה מובנת לו; שהרי, ציין לעצמו, לא רק לא הכיר את אבי-סבו, אלא אפילו סיפורים עליו לא שמע מפי אביו, שממנו התייתם בגיל צעיר.

הייתה זו כנראה ההתרגשות שבתגלית עצמה, החליט בינו לבין עצמו. אולי מין תחושת פיצוי על אובדן. צער סמוי על מה שהיה יכול להיות – ולא היה.

"הנה, כאן!" אמרה הפקידה וסימנה את מספר החלקה, השורה והקבר על מפת בית הקברות שחולקה למבקרים. "כשאתה יוצא מן המשרד אתה פונה שמאלה, וזו השורה הקיצונית מימין, מעבר לכיכר. לך עד הסוף לאורך החומה. זו הליכה של כעשרים דקות לערך," הוסיפה.

זרזיף גשם קידם את פניו כשיצא אל החצר. הוא ניגש אל ביתנו של השמש, נטל כיפה בהשאלה ויצא החוצה. כשהלך בשביל שהולך אל החלקה, מילאה את לבו רווחה בלתי מוסברת נוכח הרוח הצוננת שטפחה על פניו והאוויר הקר שמילא את ריאותיו.

רגע ארוך ניצב מול מצבת האבן הירקרקת. האם כך הייתה מלכתחילה – או שהוריקה בגלל הצמחייה שגדלה פרא סביב במשך שנים, ושלוחותיה כבר חתרו באבן עצמה?

לאחר מכן מיקד את כל תשומת לבו בכתובת שעל המצבה. הייתה זו הקלה שאין לה הסבר כשנוכח, כי הכתובת המובלטת לא עוצבה באותיות גותיות כמו במצבות האחרות. תמיד נדרש למאמץ יתר כדי לפענח את סלסוליהן של אלה. כבן לילידת גרמניה ואב שדיבר גם כן גרמנית, שהתחנך על ברכי השפה והתרבות הגרמניות, קרא דוד שטרן בקלות רבה את שש המילים שנכתבו בשפה הזו מתחת לשתי האותיות העבריות היחידות שעיטרו את גוש האבן: פ"נ. הוא קרא:

אבינו ובעלי היקר והאהוב

זיגמונד שטרן

1869-1933

זה היה הכול. הוא הקיף את המצבה פעמיים, שמא חרות בה פרט נוסף. בעניין רב הציץ במצבות הסמוכות, מסלק מעל פניהן רגבי עפר שהתקשו וענפי עצים יבשים שכיסו אותן, בניסיון לגלות אולי

קשר משפחתי אפשרי בין המתים האחרים לבין אבי־סבו. אחר כך צילם את המצבה והכתובת שעליה במצלמת הכיס שלו, וליתר ביטחון גם העתיק את הכתובת על דף נייר. לשם מה? לו נשאל, לא היה יכול להסביר.

כשצעד על שביל החצץ בחזרה לכיוון שער היציאה, היה ראשו ריק ממחשבות. הוא חזר לביתנו של השָׁמֶשׁ, ובעת שהחזיר את הכיפה ששאל, שמע קול שבא מאחור: "סליחה, אדוני!" הוא פנה לאחור והביט. הייתה זו הפקידה מן המשרד. "אני צריכה לתת לך את זה. ככה כתוב בהוראות."
 "מה זה? אילו הוראות?"

"בכרטיס של המנוח כתוב: 'למסור את המכתב הזה למבקר הראשון שיבקר את הקבר.' אני מצטערת, אבל שמתני לב לכך רק כאשר החזרתי את הכרטיס למקומו. המכתב עצמו לא היה מצורף לכרטיס. הוא תויק בנפרד, בנספח לספר הפטירות, ולכן כמעט לא שמתני לב..."

"זה בסדר. אני מבין. תודה לך," אמר מוכנית ונטל מידה את המעטפה. היא הייתה מלבנית, מן הסוג הישן: החלק שסגר את המעטפה ונועד להדבקה נגזר בצורת משולש. מצדה האחד של המעטפה לא נכתב דבר, וצורת האותיות הכתובות במכונה, בצד האחר, העידה על השנים הרבות שחלפו מאז הודפסו. בשתי שורות בודדות נכתב: "למסור למבקר את קברו של המנוח זיגמונד שטרן. גוש ד, חלקה 22, קבר מספר 106."

הוא הפך את המעטפה על פניה פעם נוספת, ומיד ידע כי יוכל לפתוח אותה גם ללא כלי חד המשמש למטרה זו. הנייר כבר היה נוקשה משנים, והדבק שבו הודבק נעשה יבש ושכיר. ואולי בכלל כבר נפתח פעם בעבר, חלפה בו מחשבת פתאום.

מיטיב את תיק הצד שלו על כתפו פנה שטרן אל היציאה. כשהיה ברחוב, סקר את השַׁדְרָה שלפניו ותר במבטו אחר מקום שבו יוכל להתיישב ולקרוא את המכתב. בין שני עצי אלון ישנים, כמאתיים פסיעות הלאה משם, היה ספסל עץ. בלבו חלה תמורה מוזרה.

נשימתו התקצרה. את מקום ההתרגשות והסקרנות תפסה תחושה של מתח.

הדבר הראשון שלכד את תשומת לבו, כשפרש לפניו את דף הנייר המקופל שבמעטפה – שגם הוא איבד מגמישותו עם השנים – היה התאריך: 8.12.33. הדבר השני: כתב היד היפהפה. לאחר מכן החל לקרוא את הכתוב: "לקבלת מידע בעל חשיבות עליונה אנא פנה לעורך הדין הארי גולדבלום, הולצמרקט שטראסה 28, ברלין." זה הכול. שום פרט נוסף. לא נוספו חתימה ולא שם. לאט התרומם ממושבו והחל צועד לעבר הכביש הראשי. ככל שניסה לפענח את משמעות הדברים, תעו מחשבותיו; מניסיונו בעבר ידע שהליכה ממושכת עשויה להבהיר אותן. תוך כדי הליכה נהג לשחזר לעצמו אירועים מן העבר, דיאלוגים, נתונים שהשתכחו, נקודות ציון משפטיות בענייני עסקיו – ולא פעם הגה בדרך זו בנקודה חשובה, משפט מפתח או נתון יסודי, שבהם לא הבחין קודם לכן.

רוח קרירה טפחה על פניו בעודו צועד בחזרה אל בית המלון שבו התגורר, בחלק המערבי של העיר. מזג האוויר הקריר התאים להפליא למטרתו; בהליכה ממושכת חשוב לא להזיע, כדי שהמחשבה לא תהיה נתונה לאי-נוחות גופנית. גם זרזיפי הגשם פסקו עכשיו, ורק ריח הצמחייה הרטובה עמד באוויר.

עניין מוזר, חשב. כיצד לנהוג? איך להתייחס למכתב שנמסר לו? לא הייתה לו שום דרך לנתח את חשיבות המידע שהובטח בו, ונדאי לא היה יכול לדעת אם כדאי לו לנסות ולהשקיע בכך ולו דקה נוספת מזמנו. הרי מדובר במכתב בן יותר משבעים שנה, ומתקופה שממנה שרד מעט כל כך!

שטרן הציץ בשעונו. השעה הייתה עשר ארבעים וחמש, והוא נמצא ברחוב הראשי ברובע וייסנזה. כמה רגעים נוספים המשך ללכת, כשלתע תפסה את תשומת לבו חזיתה של חנות ספרים

קטנה. מאז ומעולם אהב ספרים. בכל מקום בעולם שאליו נקלע היו רגליו מוליכות אותו בעיקר אל החנויות הקטנות והנידחות שעסקו במכירת ספרים משומשים. מדי פעם עלה בידו לגלות עותק נשכח של ספר שקרא בילדותו וחפץ לקרוא שוב, ולעתים רחוקות – ספר נדיר או בעל חשיבות מיוחדת. אבל האמת היא שנהג לקנות מכל הבא ליד – כל מה שהצית את דמיונו. חביבים עליו במיוחד היו רישמי מסע ממקומות נידחים וממחוזות לא נודעים, מנהגי עמים, ספרי פילוסופיה מכל הסוגים ומחקרים פופולריים, שמחבריהם השקיעו מאמץ ניכר כדי להבהירם לקוראיהם. ממצאים מתרבויות עתיקות פשוט ריתקו אותו. בתחומים אלה קרא כל דבר שהגיע לידיו; אבל הפעם ראה בחלון ספר של אריך קסטנר, שבו לא נתקל מאז שהיה ילד. הוא נכנס אל החנות.

“לעטוף את הספר באריזת מתנה – או שמספיקה לך שקית?”
שאלה המוכרת.

“שקית זה בסדר,” אמר והבחין במדף ועליו מפות דרכים. “האם יש לך מפה טובה של העיר ברלין?” שאל. “כוונתי... עם רשימה של שמות הרחובות,” הוסיף.

“יש לי מפה מצוינת. הטובה ביותר שקיימת. זו שמשמשת את נהגי המוניות שאין להם עדיין מכשירי ניווט,” ענתה המוכרת והזדרזה לצאת אל מעבר לדלפק ולשלוף בעבורו את המפה שאליה התכוונה. “היא קצת יקרה, אבל זו באמת הטובה ביותר,” הבהירה במין התנצלות לפני שנקבה את מחירה.

“זה בסדר,” אמר שוב. הוא פרש לפניו חלק מן המפה ובחן אותה בעיון.

“אתה מחפש משהו מסוים? אולי אוכל לעזור לך?”
“כן. אולי יש לך מושג היכן נמצא רחוב הולצמרקט?”
“אהה,” אמרה המוכרת ומשכה אליה מעט את המפה. “הנה...
אנחנו נמצאים כאן... וכאן נמצא רחוב הולצמרקט.”
“אני מודה לך.”

ברחוב הולצמרקט לא היה קיים בית שמספרו 28. דוד שטרן צעד על פני המדרכה הלוך ושוב. השלט בפינת הרחובות הולצמרקט וקראוט גרס: הולצמרקט 18-43. הבתים שמספריהם 18 עד 24 עמדו על תלם ונראו חדשים; אבל מהבית שמספרו 24 ועד לבית מספר 38 היה גן ציבורי קטן, ובו מתקני שעשועים לילדים. הבתים עצמם נהרסו ככל הנראה במלחמה, חשב שטרן, ועם זאת שב על עקביו כדי לברוק את העניין לאשורו. הוא ידע כי שיטת מספור הבתים בברלין שונה מאשר בכל עיר אחרת בעולם: המספרים עלו בסדר עוקב בצד האחד של הרחוב והמשיכו ועברו אל הצד האחר. כך קורה שבית מספר מאה עשוי להימצא מול בית מספר אחת או מול בית מספר שתיים-עשרה. לא! הוא לא טעה! הבתים אכן היו חסרים.

בהמשך הרחוב התעכב בתא טלפון שנקרה על דרכו. הוא פתח את מדריך הטלפון באות גימ"ל ותר אחר השם גולדבלום. רשימת האנשים שנשאו שם זה הייתה ארוכה.

לא הייתה שום דרך לדעת אם למי מהם היה קשר לעורך דין בשם הארי גולדבלום, שפעל בברלין ב-1933. יתר על כן, אם היה יהודי, ייתכן שאותו גולדבלום נסחף עם שאר בני עמו בסופה הנאצית שהחלה לנשב בדיוק בשנה ההיא.

במיטה שבבית המלון, כשעיניו עצומות, הוסיף שטרן לחשוב על המכתב. הייתה זו מחשבה מטרידה, כזמזומו של יתוש, והוא ניסה להבריחה ולו לזמן-מה. נועדה לו פגישת עסקים בעוד שעות אחדות, ומן הראוי היה לתכנן את מהלכה. אבל העניין האחר לא הרפה. מניסיונו ידע שהייתה רק דרך אחת להסיט את מחשבותיו לכיוון הרצוי: לחשוב באופן ענייני; לחשוב על כסף ועל הרווח הצפוי לו. מגיל צעיר מאוד הייתה בו הנטייה הזו למסחר. הצורך לעסוק במיקח וממכר והידיעה איך לעשות זאת היו מן הסתם תכונות

טבועות בו; אין אלה תורות הנלמדות במקום כלשהו בעולם, שהרי שום אוניברסיטה ושום בית ספר אינם מלמדים איך להרוויח כסף. מוסדות להשכלה גבוהה יעניקו – במקרה הטוב – מקצוע נדרש האמור להבטיח הכנסה מכובדת וחיים נוחים, יחסית; ואילו התכונה הזו – היכולת "לעשות" כסף – באה לו כנראה בירושה מאביו או מאבי-אמו.

התבגרות ללא אב ומצב כלכלי לא קל חידרו את חושיו המסחריים ופיתחו מן הסתם את כישוריו העסקיים עוד יותר. בגיל שש-עשרה כבר העסיק קבוצה של נערים כמפיצים של זרי פרחים, עיתוני בוקר ולחמניות טריות בעיר תל אביב שבה גדל, ובגיל שמונה-עשרה היה בעליה של חברת שליחויות. גם כשהתגייס לצבא לא גוועה הקריירה העסקית שלו, ודווקא שירותו באזור תל אביב כחוקר במטרה הצבאית העניק לו את חופש הפעולה, שהיה נחוץ לו כדי לפתח את עסקו במקביל למילוי תפקידו הצבאי.

בכל הזדמנות ביקש לנתן דעה קדומה רווחת – שאיש העסקים הוא יצור ממולח, שהעורמה היא הכלי היחיד המשמש אותו בעבודתו. תמיד מנה בפני ידידים ומכרים את צירוף התכונות שלהן נדרש, לדעתו, היזם ואיש העסקים: נחישות, דמיון, משמעת עצמית נדירה, סבלנות, מידה של איפוק ושיקול דעת, ביטחון עצמי, כושר ניתוח, יכולת אלתור, מעט כישרון משחק, והעיקר – יושר אישי בדרגה הגבוהה ביותר. פעם, כאשר נלחץ אל הקיר ונשאל אם אין לדעתו בכל זאת צורך ולו בקורטוב של עורמה – היה מוכן להודות רק בכך שאיש העסקים חייב להיות מצויד באינטליגנציה של חתול חוצות. הגבות התרוממו בכל פעם שהדגיש את עניין היושר האישי, אבל הוא האמין בכך בכל לבו: יזמים ואנשי עסקים עובדים בעיקר עם עצמם, והחלטותיהם יביאו להם הצלחה או כישלון. מי שאינו ישר עם אחרים, סופו שיהא לא ישר גם עם עצמו, ולכך יהיה ביטוי מיידי בעסקיו.

כשהשתחרר משירותו הצבאי שאף תחילה להתפתח בתחום שבו עסק בצבא, אבל בתוך פרק זמן קצר למדי הבין כי על הרומנטיקה

שבעבודתו כחוקר פרטי עליו לשלם במציאות יומיומית אפורה; ממעקבים אחר בני זוג בוגדניים ונוכלים, שביקשו להוציא כספים במרמה מחברות ביטוח, ומאיתור חייבים שחמקו מנושיהם או בעלים נמלטים, שהסתתרו מנשותיהם כדי להימנע מתשלום דמי מזונות – חזר אפוא אל עולם העסקים שהיה מן הסתם מקומו הטבעי.

עד מהרה התברר לו כי ישראל היא מדינה קטנה והאפשרויות בה מוגבלות. נוסף על כך הרגיש קוצר רוח לנוכח צרות עין בסיסית ובלתי מובנת של השלטון כלפי כל אזרח שניסה ליזום ולהרוויח, שבאה לידי ביטוי בהטרדות בלתי פוסקות ובתלות חונקת ברצונם הטוב של פקידים ממחלקות שונות ומשונות. גם משכי הזמן שאליהם נקרא לשירות המילואים לא עלו בקנה אחד עם צרכיו העסקיים ועם השקפת עולמו. ייתכן שהיה מוכן להירתם לפעילות חיונית, אבל תחושתו הייתה שהמערכת הצבאית מתעקשת לזמן אותו למשך שלושים וארבעים יום, ומדי שנה, לפעילות שאינה תמיד הכרחית. לבסוף ביקש להשתחרר לצמיתות מן העול הזה. מהלך זה נחשב חריג בחברה הישראלית, ומכריו אכן ראו בו מי שהפר מוסכמות חברתיות. שלטונות הצבא הפנו אותו לקצין בריאות הנפש.

למען האמת, חשב, כאשר צצה בעיה מן הסוג הזה – כאשר יש למערכת, לכל מערכת, עניין עם אדם חריג בדעותיו ובהשקפותיו – הדרך הקלה ביותר לפטור את עצמה מאחריות, משייכות, מהתעסקות וממעורבות היא בעזרת השיגעון. כך בדיוק נהגו בשעתו בברית-המועצות לשעבר כלפי אזרחים שביקשו להגר, ובכלל זה ביהודים שביקשו לעלות לישראל; ומי אם לא מטורף יכול לרצות לצאת מ"גן עדן" שנקרא ברית-המועצות? זו גם הדרך שבה נהג צה"ל עם מי שלא התאימו לשירות מסיבות של אישיות או השקפת עולם, חשב שטרן, או עם מי שביקשו לפטור את עצמם משירות במילואים ולא טרחו לעטוף את טענותיהם בתירוצים לגיטימיים. אילו המציא אישורים רפואיים המעידים על חוליים מדומים – כמו כאב גב, שאי-אפשר להוכיח שאינו מציק באמת – זה היה בסדר; או אילו פיתח תחילה את עסקיו בחוץ-לארץ ושהה מחוץ לישראל מאה

שמונים ואחד יום בשנה – זה היה בסדר, מפני שהחוק הישראלי מתחשב במי שעסקיו חובקי עולם ופוטר אותם משירות מילואים. אבל מאחר שלא הסתתר מאחורי נימוק רפואי נדוש, כוזב אך מקובל, וגם לא מאחורי תירוץ חוקי נוח (ולא פעם מיתמם), נדרש לחתום על הטופס, שבו הכריז על עצמו כמי שאינו מתאים למערכת הצבאית – ותהיינה השלכות ההגדרה הזו אשר תהיינה.

כתוצאה מן המעשה הזה נסגרו בפניו לא מעט דלתות, וכך הותוותה הדרך שבה בחר ללכת, בסופו של דבר: הוא עזב את ישראל לטובת פעילות עסקית חובקת עולם. על פי מושגי החברה הישראלית הפך לעריק: "יורד" או "נפולת של נמושות", כפי שביטא זאת ראש ממשלה אחד.

גם החיים מחוץ לישראל היו קשים בעבורו. אף אחת מן התרבויות של המדינות שבהן פעל לא דמתה לזו הישראלית. בייחוד חסרו לו הפתיחות, הישירות והחמימות של החברה שמתוכה בא. גם שנים אחרי שעזב את ישראל לא חדל לתעב את העמדת הפנים, הצביעות, הקרירות והשמרנות הבלתי מתפשרת, שלא אחת נבעו מהתנשאות גזענית או מניסיון נואש לשמר את הברלי המעמדות של החברות שבתוכן חי.

היו פעמים שנתקף געגועים עזים לישראל, לחבריו מנוער, לידידים שרכש במהלך שירותו הצבאי, למאכלים שאליהם הורגל, לערבי השירה בצוותא שבהם אהב להשתתף. במקרים כאלה – אם עסקיו התירו זאת – היה עולה על מטוס ומגיע לביקור מולדת. אז היו יכולות לעלות בעיניו דמעות למשמע שיר עברי שהתנגן ברדיו, והיה יכול לבוא לכדי ריגוש מריח הפרדסים שעלה בנחיריו כשנהג בשעות לילה בשפלת החוף, או משיטוט סתמי בטיילת של תל אביב או בסמטאות ירושלים.

לבו נצבט כל פעם מחדש כשפגש ישראליות. הן לא דמו בשום דרך לנשים האחרות שלמד להכיר היטב מנסיעותיו בעולם, ושגם אצלן חסרה לו הפתיחות והישירות, הבוטה לעתים עד כדי כאב; אבל הביקורים החטופים בישראל לא אפשרו לו למסד מערכת קשרים עם

צעירה מקומית, וכך מצא עצמו הולך ומתרחק עם השנים מתרבות החיזור הישראלית, ופגישה מחודשת שוב לא הועילה לו. כשלא התאפשר לו לבקר בישראל, היה מתנחם בביקור חטוף במסעדה ישראלית – רבות כמותן מצא בקנדה ובחופים המערבי והמזרחי של ארצות-הברית – או בבארים, במועדוני הלילה ובמאורות האחרות, שבהן נהגו ישראלים-לשעבר להתגודד ברחבי אירופה.

פעם אחת ניסה לשוב לישראל כדי לחיות בה, אך הבין שהדבר כנראה שוב אינו אפשרי מבחינתו – ולא משום מורכבות עסקיו, לא משום אורחות חייו החדשים, ולא משום תפיסת העולם שסיגל לעצמו.

הוא עסק בעיקר בנכסי דלא-ניידי, משום שהאמין בנכסים מן הסוג הזה. התיאוריה שבה דבק הייתה פשוטה בתכלית: העולם נעשה צפוף. מדי שנה מתרבים בני האדם על פני כדור הארץ, ולאנשים הללו דרוש מקום: מקום למגורים, מקום לעסקים, מקום לאדמות לגידולים, לדרכי תחבורה, ובשנים האחרונות – בעיקר לחניה. כלומר, למקום תמיד יהיה ביקוש; ולא זו בלבד, אלא שהביקוש הזה ילך ויגבר. את עסקיו תכנן ברוב המקרים לטווח ארוך. הוא לא האמין בעשיית רווחים מהירים. אלה, לטעמו, היו הימורים או "ספקולציות". הוא עצמו קנה, שיפץ, בנה, השכיר ומכר בתי דירות, מבני תעשייה, מגרשי חניה, בנייני משרדים. "כל מה שלא זו", אמר פעם, כשהתבקש להגדיר במדויק את טיב עסקיו ותחומי פעילותו. למען האמת, הייתה לו טכניקה מסוימת, שעל פיה פעל כאשר רכש נכס. שיטה זו הוכיחה את עצמה פעם אחר פעם. תמיד עלה בידו לרכוש – על פי תכנון מוקדם – את הנכס, שמאוחר יותר יהווה את אבן הנגף במימושה של עסקת ענק. תמיד קנה אותו בניין מט לנפול, שיימצא בדיוק באמצעה של דרך מהירה שמבקשים לסלול; אותו קיוסק חסר ערך לכאורה, שחייבים להרוס כדי לבנות במקומו מרכז קניות מודרני; ואותו מגרש, ששנים אחר כך יימצא במקום המתאים ביותר להקמת מבנה ציבור. כל הרכישות הללו לא נעשו באקראי. לא הייתה זו אינטואיציה שהנחתה אותו. כל עסקה

שיצאה אל הפועל התבססה על עבודת מחקר מקדימה ומעמיקה, שהתמשכה ברוב המקרים חודשים ארוכים ולעתים אף שנים. חלק ניכר מ"עבודת המחקר" שלו התבסס על מידע, שתמורתו שילם תמיד הון מסוים.

בכלל, רבים אהבו לעשות איתו עסקים. הוא קנה לו שם של אדם ישר ונדיב. מעולם לא התמקח על פרוטות. בעסקים ביקש תמיד לשלם תמורה הוגנת, משום שלא רצה להותיר טעם רע בפיהם של מי שסחרו איתו. לפי השקפתו, מי שחש עצמו מרומה או מקופח לעולם ייטור ועלול למקש עסקה גם אחרי שהתבצעה; ואילו מי שהשלים עסקה, בא על סיפוקו ונותר מרוצה – לעולם יהלל, ימליץ וייצא מעוררו כדי לעזור, גם אם יתבקש לכך בעתיד הרחוק.

רכישותיו נעשו תמיד במקומות שונים: בערים שונות באירופה, בארצות-הברית ובקנדה. תמיד הקפיד לא להיות בעליו של יותר מנכס אחד או שניים באותה מדינה, ודאי לא יותר מאחד באותה עיר. תמיד הקפיד לקנות נכסים קטנים ובינוניים – לא משום שלא היה יכול להרשות לעצמו לרכוש גדולים מהם, אלא שלא רצה לנקר עיניים ולהסב אליו תשומת לב מיותרת, בעיקר זו של שלטונות מס. חברותיו הרבות היו רשומות באיי התעלה ג'רזי וגרנזי שבשליטת בריטניה, הידועים כמקלטי מס ומאפשרים הימנעות חוקית מתשלום מסים. מאותה סיבה הקפיד גם לא להישאר פרק זמן ארוך מדי במדינה אחת, כדי שלא להיחשב בה תושב שחוקי המס המקומיים חלים עליו. את חוקי המס, הירושה והמטבע בכל מקום שבו פעל הכיר לפני ולפנים. ללימוד החוקים האלה הקדיש זמן רב ומחשבה, והם היו נר לרגליו בשיקוליו העסקיים.

אילו היה נדרש לסכם את כל הוננו, היה נתקל בוודאי בקושי המאפיין אנשי עסקים רבים, הפועלים בהיקפים נרחבים: גם הם אינם יודעים להעריך במדויק את הוננם ושווי נכסיהם. אנשי עסקים רציניים גם לא היו מנסים לעשות זאת, בידעם היטב כי תנודות שוק קלות ביותר עשויות להתבטא בסכומים ניכרים, ואיזה ערך ייחסו לנכס זה או אחר? הגבוה ביותר באותו שבוע או חודש? הממוצע? מכל מקום,

תמיד נהג לשמור שני מיליוני דולר – במטבעות שונים – בכמה מקומות בעולם המערבי. אחרי ניסיונות ספורים להשקיע במזרח, בעיקר ביפן ובקוריאה הדרומית, הגיע למסקנה כי לא יוכל להסתגל לסיכוכים הביורוקרטיים, למנהגי המקום השונים והמשונים, לגישה האחרת לחיים, לעסקים, ולמרכיבים כמו מוסר וזמן.

עכשיו נמצא שוב בגרמניה – ארץ שאת תרבותה, אורחות חייה ומנהגיה הכיר מן הבית, שאת שפתה דיבר על בוריָה, ושבהוויית חייה חש כדג במים. חמישה ימים לפני כן הביאו אותו עסקיו לברלין. איחוד גרמניה יצר, לדעתו, אפשרויות רבות לאין-ספור לאיש עסקים כמותו. הממשלה של גרמניה (המאוחדת) לא הצליחה להסתיר את להיטותה להיפטר מנכסים ציבוריים, שכללו בתי דירות, אדמות ובתי חרושת – לעתים במחירי הפסד – כדי שמישהו אחר ייטול על עצמו את ההתחייבויות לנכסים הללו.

את הימים האחרונים עשה בסריקה נוספת של מה שנחשב בעבר למזרח ברלין בניסיון לאתר נכס, שיימצא בעתיד על אם הדרך המהירה שתוליך מזרחה – הדרך למדינות מזרח אירופה שתהיינה, לפי הערכתו, לחלק בלתי נפרד ממערב אירופה. הוא התכוון לקנות שטח אדמה, שיהיה אפשר לבנות עליו מאוחר יותר תחנת דלק גדולה עם שירותי מזנון ומלון דרכים; ואלה חייבים להימצא במקום המתאים ביותר.

ההשקעה העכשווית, העריך, תסתכם בכשני מיליוני יורו; ובעוד כחמש עד עשר שנים יהיה הנכס נזיל, ושוויו – בין ארבעה לשישה מיליוני יורו.

עד כה בדק שלושה אתרים, שהיו עשויים לבוא בחשבון ולענות על צורכי תוכניתו; אבל הוא לא היה שלם אף עם אחד מהם. וכשלא היה שלם לחלוטין עם השקעה כלשהי, פשוט נהג להסיר את ידיו ממנה.

לאחר הצהריים של אותו יום קבע פגישה עם מי שהיה בעבר סגן מנהל מחלקת רישום המקרקעין של מזרח ברלין, וכעת – בעליה של סוכנות לייעוץ בתכנון השקעות בנכסי דלא-ניידי. את הפגישה

קבע לצורך רכישת מידע, וגם שילם ליועץ הזה – מראש – ששת אלפים יורו בעד שירותיו העתידיים. בתמורה ביקש לראות את מפות המקרקעין של האזור, שבו היה לו עניין, בניסיון לאתר בו שטחים כדאיים נוספים. לשעות הבוקר של אותו יום, עד לשעת הפגישה, לא הייתה לו תוכנית כלשהי, ובזמן הפנוי הזה יצא לפקוד את בתי הקברות היהודיים שבעיר. משנים התכוון לאתר את קבר אבי-סבו, סבו של אביו, שנקבר בברלין.

הטלפון שליד מיטתו צלצל. שטרן הרים את השפופרת והתבונן בשעון הדיגיטלי, שהיה קבוע במכשיר הרדיו שהותקן בשידה השמאלית. ארבע ושלושים בדיוק. הוא היה מרוצה. עסקים עשה רק עם מי שדייקו בזמנים. על איחור של חמש דקות נהג לעבור לסדר היום, אבל המאחר הפך מיד חשוד בעיניו; מי שאיחר חמש-עשרה דקות – והסיבה לכך לא התקבלה על דעתו – לא קיבל הזדמנות נוספת לפגוש בו. כך נהג, אגב, גם בנשים, וזו הייתה ככל הנראה אחת הסיבות, שבעטיין לא התחתן בשלושים ושש שנות חייו – למרות קסמו האישי, קומתו התמירה ומראהו הנאה.

מן האפרכסת עלה קולו של פקיד הקבלה: "מר שטרן?"

"כן."

"מר וולפגנג וייס נמצא כאן."

"יפה. שלח אותו למעלה, בבקשה."

בשירות החדרים הזמין שטרן קנקן קפה כפול, שני בקבוקי קולה קרים ושתי פרוסות עוגת טורט עם קצפת. שתי דקות אחר כך כבר קידם את פניו של בעל הסוכנות לתכנון השקעות ביד מושטת לפנים, והנחה אותו אל פינת החדר שבה הוצבו שולחן עגול ושלושה כיסאות.

וולפגנג וייס היה גבר כבן שישים וחמש שהפגין חזות גרמנית טיפוסית: עב-כרס ובעל פנים בשרניות, שהיו אל נכון מאדימות לאחר שלגם ליטר בירה – ועוד יותר אחרי הליטר השני. שערו החלק והמאפיר היה מן הסתם בלונדיני בימי בחרותו. דברי נימוס אחרים הוחלפו לפני שהשניים ניגשו אל העניין שלשמו נפגשו.

שטרן המתין בסבלנות עד שווייס שטח תצלום אוויר גדול על המיטה הזוגית הרחבה, וניסה לפרוש מפה נוספת על השולחן העגול. שטרן לא אמר דבר. הוא המתין עד שהיועץ יסביר ויפרט בפניו את כל האפשרויות. הוא לא קטע את הדברים אפילו פעם אחת. הוא גם לא אמר דבר כשווייס סיים את ההסבר. הייתה זו מין טכניקה שסיגל לעצמו, הן כדי לא לנתק את הלך המחשבה של הדובר, הן כדי להפעיל עליו לחץ פסיכולוגי: מי שלא קטעו את דבריו ולא הגיבו עליהם גם בסופם, חש כאילו מצפים ממנו שימשיך וידבר; ואנשים, שלא היה להם עוד מה לומר, נהגו בעת הזו להגיד את מה שעל לבם או מה שלא היה בכוונתם לומר מלכתחילה. כך או כך, תמיד זכה בטיפת מידע נוספת, שלעתים הייתה הרת גורל.

הנקישה שנשמעה על הדלת הצילה את וולפגנג וייס – או כך לפחות חשב שטרן. המלצר שנכנס לחדר נאלץ להשאיר את הטס העמוס על הדרגש שנועד לפריקת המזוודות. שטרן הניח לו לפתוח את פקקי הבקבוקים ולמזוג את הקפה אל הספלים.

סמוך לשעה שבע בערב, לאחר שהמפות נבחנו בדקדקנות מרובה וכל הסוגיות פורטו והובהרו, החלה מתגבשת בדעתו של דוד שטרן תמונה ברורה לגבי הנכס שבו ישקיע מעתה את מרב זמנו. את כדאיות ההשקעה בנכס הזה יהיה צריך לבדוק מכל ההיבטים – אבל מעתה היה ברור לו מה עליו לבדוק. "עוד שני דברים קטנים, הר וייס," אמר לפני שהביא את הפגישה לכלל סיום.

"כן, בבקשה."

"יש כתובת אחת, שנמצאה בעבר בחלק המזרחי של העיר. הולצמרקט שטראסה 28. אני מבקש ממך לברר מה היה במקום הזה ב־8 בדצמבר 1933. אני מעוניין בשמות הדיירים במקום ובשם של בעלי הבית."

אם הפתיעה הבקשה את וולפגנג וייס, הרי שהבעתו לא הסגירה זאת. שטרן ציין זאת בינו לבין עצמו, כשהתבונן באיש שיחו הרושם את הכתובת בפנקסו.

"בהחלט... אנסה לבדוק בשבילך את העניין הזה; אם כי... 1933..."

זמן רב חלף... והעיר הזאת, אתה יודע... עברה מלחמה, חורבן והרס; בכל אופן, אם הרישומים קיימים – אפשר למצוא אותם. מהו הדבר השני, הר שטרן?"

"אני זקוק למזכירה ליומיים או שלושה, רצוי בשעות אחר הצהריים והערב. מישהי משכילה, המסוגלת לתקשר עם אנשים. האם תוכל לעזור לי בכך?"

"זה פשוט. כישוריה של בת אחי מתאימים בדיוק להגדרותיך. אשוחח איתה הערב. למתי אתה רוצה אותה?"

"כבר ממחר אחר הצהריים. האם זו התרעה קצרה מדי?"
 "לא. כלל לא. אינני חושב כך. האם תרצה שתבוא לכאן, למלון?"

"כן. אפגוש אותה למטה, באולם הקבלה."
 "מחר בארבע וחצי, הר שטרן?" שאל וייס.

"ארבע וחצי היא שעה מצוינת, הר וייס."
 "היא תהיה כאן. אם תתעורר בעיה, אתקשר איתך עוד הלילה."

"יפה," אמר שטרן וליווה את אורחו אל הדלת. "תודה ולילה טוב, הר וייס."

"לילה טוב, הר שטרן."

אוגוסט 1931

מחוז מורונה-סנטיאגו, ארבעים ושמונה קילומטר מדרום-מזרח לסן אנטוניו.

היה חם. חם, לח ודביק. גרגירי העפר שהתערבו בזיעה הפכו לעיסה, שהעבירה בו גלים של בחילה, אבל הוא מוכרח להמשיך קדימה ולכבוש את ההרגשה. הוא לא יוכל להרשות לעצמו להישבר. לא עכשיו. הנהלת האוניברסיטה בווינה הסכימה לאפשר לו לארגן את משלחת המחקר הזו – ולהקציב לכך את האמצעים הכספיים הנדרשים – משום שהבינה כי שמו של תומאס לינד והמוניטין שרכש בקהילה האקדמית הבין-לאומית כפרופסור מומחה למדעים פרה-היסטוריים היו גורמים, שאי-אפשר להתעלם מהם, כך שכעת כבודו המקצועי היה מונח על כף המאזניים. לא! אסור לו לסגת אפילו כדי לאגור כוח. הוא חייב להמשיך ממש כמפקד בקרב. אלה שנשרכו אחריו, אלה שבאו לכאן מאירופה הרחוקה – בעקבותיו באו; הם ראו בו את הרוח החיה של המבצע. לזכותם ייאמר כי במהלך השבועות שחלפו מאז פתחו במסע המתיש והמפרך, בדרך-לא-דרך, וחצו את צ'ילה, פרו ואקוודור, לא השמיעו ולו ציוץ של טרוניה. גם כעת, במנהרה הטחובה שנחצבה ביד אמן – ומי יודע על ידי מי, אולי עשרות אלפי שנים קודם זמנם – שמרו על איפוק מושלם. הם לא התלוננו לא רק משום שהצליח להלהיב אותם, לסחוף אותם

בעקבות הרעיון, אלא גם משום שהבטיח להם את מנת הריגושים שאליה שאפו – וקיים.

בתוך המנהרה איבד הזמן כל משמעות. שלושת הימים, שבהם פילסו את דרכם במבוך המנהרות, המצטלבות ומתפצלות בזוויות ישרות של תשעים מעלות בדיוק, הבהירו להם שללא שעון אי-אפשר לדעת לא רק אם בחוץ יום או לילה, אלא גם כמה זמן חלף – שעה, חמש או עשר. הם לא ידעו אם פניהם צפונה, דרומה, מזרחה או מערבה, כי המצפנים לא פעלו; אולי מפני שבמקום שרר שדה מגנטי חזק שאין לו הסבר. ייתכן שהיו חוזרים על עקבותיהם זה כבר אלמלא המפה העתיקה – זו שנרכשה תמורת ספינה חדישה מראש השבט האינדיאני, שסיפר כי ניתנה לאבות-אבותיו על ידי בני האלים עצמם. המפה התגלתה כמדויקת ומפורטת כל כך, עד כי שכנעה גם את הספקנים שבהם כי בסופו של דבר יגיעו אל מקור האוצרות האגדיים – המטרה שלשמה ירדו אל בטן האדמה.

עכשיו הם נכנסו אל המנהרה האחרונה שצוינה במפה. מימין היו צריכים להישמר מהידרדרות סלעים, ומשמאל – מתהום פעורה. מדי פעם עצרו וסימנו חֲצִי הוראה על הקירות החלקים והלחים כדי להסתייע בהם בדרכם חזרה. בעת ההפוגות הקצרות גלגלו מחדש את החבלים, הוסיפו נפט למכלי העששיות, הכינו את קופסאות הגפרורים בהישג יד, אטמו אותן מפני רטיבות אפשרית ובידקו את מלאי הנרות שברשותם. בכל הצטלבות מנהרות הותירו מעט מצידום וממזונם, גם כדי שלא יצטרכו לשאת אותו עמם וגם כדי שיהא בהישג יד בדרכם חזרה – או אם, חלילה, יתרחש אסון שבעקבותיו יאבד חלק מהציד.

חלפו חמש שעות איומות, ואז הגיעו לקצה המנהרה. כאן מצאו את עצמם בפני שערי אבן עצומים בגודלם. היה זה גילוי מדהים, שהקריאה במפה לא הכינה אותם לקראתו. מעולם לא ראו כדבר הזה, ולא היו עשויים לשער כי ייתכן. השערים היו בגובה בניין של ארבע קומות. הם היו עשויים לוחות אבן שדמתה לבזלת מזוגגת. ניכר היה שהלוחות לא נוצרו בתהליך טבעי. מי היו יצורי האנוש,

שהייתה להם הטכניקה הלא ידועה שנדרשה לעיבוד החומר הדומה לבזלת וליציקתו? מחשבה זו ניקרה בהם ולא הרפתה. האם ייתכן ששערי האבן הללו נבנו בצורה שנועדה לאטום מים? והדיוק! הדיוק המדהים!

ברחילו ורחימו ניגשו אל הדלתות העצומות, תוהים מהו מנגנון הפתיחה שלהן; ואולם די היה בנגיעה עדינה – והשערים הענקיים נעו פנימה בקלילות מדהימה. בכדיקה שטחית ראשונה התברר, כי את הפתיחה החלקה אפשרו כדורים מחומר קשיח ועמיד בפני שחיקה, שהיו משוקעים בצד האחד בגומות מתאימות בדלת, ובצד האחר ברצפה, בגומות שנוצקו כאילו על פי תבנית.

כאשר פסעו אל מעבר לסף, נפער לעומתם חלל שחור ענקי. רק אחרי יומיים מאומצים של מדידות ממושכות נוכחו שגודל שטח הפנים של האולם כגודלו של אצטרדיון ספורט אולימפי. היו בהם שציפו למנגנון כלשהו שירתיע פולשים בלתי רצויים, אבל דבר מעין זה לא התגלה.

איך האירו הקדמונים את המקום הזה? התאורה שהביאו עמם לא הועילה אלא כדי מטרים בודדים, ואחריהם נותר הכול בכחנת חור שחור גדול, עלום ומאיים. מאוחר יותר, כשבחנו את פני הקרקע בקפדנות, הפליא אותם העדר שריד כלשהו של מדורות או מתקני לפידים, שסביר היה שיימצאו במקום. אם כך, אפשר היה להסיק שבני אנוש לא ביקרו במקום זה עידנים רבים. הם היו הראשונים. הראשונים! אבל, ריבון העולמים! מה... מה זה?!

ברלין, אפריל 1933

הרעד שאחז בגופו היה בלתי נשלט. ההתרגשות שבה נתקף הייתה כל כך חזקה, שרק במעומעם ידע שעליו לעשות דבר-מה קיצוני כדי לרסן אותה. לבו הלם בקצב פראי, והוא חשש כי לא יעמוד בהתקף נוסף.

הוא עשה את הדבר הראשון שעלה בדעתו – הגם שהיה זה מעשה

טירוף. הוא הניח את אצבעו על תנור ההסקה הלוהט והותיר את האצבע על מכסה המתכת, עד שהחום הנורא הגיע אל מרכז התודעה במוחו. ריאותיו שחררו צווחה גבוהה, ותשומת לבו הוסטה באחת אל כאב הצריבה הנורא. הוא לפת את האצבע בידו האחרת ונאנק מכאב. קול צעדים מהירים עלה מן המסדרון. דלת החדר נפתחה, וגבר גבה קומה קרא בדאגה: "הר שטרן! מה קרה?"

"תודה, הר דוקטור ריכרט. אני... רק נכוויתי מתנור החימום. זה כואב, אבל לא רציני."

"מתנור החימום?" תהה האיש ושלח מבט אינסטינקטיבי לעבר תנור ההסקה. רשת הפלדה שסוככה עליו הייתה אמורה להגן בדיוק מפני מקרים כאלה. "איך הגיעה האצבע שלך אל התנור?" הקשה.

"כנראה לא שמתי לב..."

"אבל הר פרופסור שטרן..."

"לא חשוב, לא חשוב. אין לי זמן להסביר לך... רק הבא לי בבקשה מגבת טבולה במים קרים."

"כן, הר פרופסור. מיד."

לשמחתו נוכח זיגמונד שטרן שעוצמת הלמות הדם בעורקיו פוחתת והולכת. אט־אט נרגע. עכשיו ניסה להחזיר לעצמו את נשימתו. שוב ושוב התבונן בניירות שלפניו. שוב ושוב קרא את הדברים, עיניו כמו מנסות להתרגל לכתוב. ואז חש כי לבו שוב צובר תאוצה. הוא נשם עמוקות, ואף ניגש אל הכיור שבפינת החדר, התכופף לפנים, שטף את פניו, מילא במים כוס זכוכית גדולה ולגם אל קרבו את הנוזל בלגימה מתמשכת.

במהירות ערם את גליונות הנייר שלפניו ותחב אותם אל תוך הילקוט המהוה, שנהג לשאת עמו אל האוניברסיטה מאז קיבל אותו במתנה מרעייתו, עשר שנים לפני כן, ביום שבו התמנה לפרופסור מן המניין לביולוגיה באוניברסיטה היוקרתית של ברלין.

רק כשנעל את סוגר המתכת נפתחה הדלת, ודוקטור רודולף ריכרט שב ונכנס לחדר. בידו הייתה מגבת גדולה ורטובה, שטיפות מים נטפו ממנה על רצפת הפרקט המבהיקה.

"מה קרה לך? אתה חיוור לגמרי!" קבע האיש הצעיר, שנחשב לחוקר מבטיח במחלקה לביולוגיה.

"שום דבר. זה יעבור. אשאר בחיים." זיגמונד שטרן התיישב בליאות על כיסאו ופלט אנחה ארוכה.

"אם יש עוד משהו שאני יכול..." החל הדוקטור לומר.

"לא, תודה. אני אהיה בסדר, תודה לך."

שטרן התעשת ברגע שבו נסגרה הדלת מאחורי המדען הצעיר. הוא קם ממקומו באחת, נטל את ילקוטו, יצא אל המסדרון וצעד במהירות לאורכו. אלמלא מצבו הבריאותי ושישים וארבע שנותיו – היה מן הסתם רץ.

כשחזר רודולף ריכרט אל המעבדה, הפליא אותו היעדרו של פרופסור שטרן – לא רק משום שנראה חולה כל כך, אלא מפני שהשעה הייתה שתים-עשרה ושלושים בצהריים, ולא היה זה ממנהגו של המרצה והחוקר הקפדן להיעדר ממקומו בשעה זו. בלי דעת סרק במבטו את החדר ועמד על כך שילקוטו של הפרופסור לא נמצא על הדרגש שעליו הונח בדרך כלל, וכי גם מעילו אינו תלוי כתמיד על הקולב שמאחורי הדלת. ייתכן שהכווייה גרמה לו יותר כאב מכפי שהיה מוכן להודות, חשב הדוקטור לביולוגיה, והוא יצא לקבל טיפול רפואי.

כשעמד לצאת הבחין ריכרט בדף לבן שנשר, ככל הנראה, מן המכתבה. ללא מחשבה הרים אותו, וכבר עמד להניח אותו בחזרה על השולחן – אך לפתע לכדו את עיניו מילים אחדות. הוא קירב אליו את הדף וניסה למצוא נקודת התחלה כלשהי, שממנה יתאפשר לו להבין את הדבר שלכד את תשומת לבו. בתנועה סתמית היטיב את משקפיו על חוטמו והתרכז בכתוב. כמעט בלי דעת הפסיק לנשום. הוא ניסה להבין את הנאמר, אך ללא הצלחה; למעשה התקשה אפילו להאמין למראה עיניו. לרגע היה מוכן להאמין שהפרופסור

טמן לו פח: האם הפקיר את הנייר במקום בכוונה כדי שיימצא? אבל ברגע הבא ידע שאין זה כך. פרופסור שטרן היה ידוע כאדם רציני, וחוש הומור לא נכלל בין התכונות שהוציאו את שמו לתהילה בין החוקרים. רודולף ריכרט הרגיש כי הדם אוזל מפניו. לרגע לא ידע מה לעשות. לשאול את עמיתו הבכיר מה פשר הדבר? ליטול את הנייר ולהסתכן בתגובתו של הפרופסור? ואולי להציג את הכתוב בפני דיקן האוניברסיטה, שמונה לא מכבר על ידי הפיהרר בכבודו ובעצמו?

ההחלטה גמלה בו לאחר התלבטות ארוכה. עשר דקות כמעט ארכה העתקת המכתב שנועד לפרופסור. הוא קיפל את ההעתק בהיסוס והכניסו לכיסו: מה יהיה אם מה שכתוב כאן איננו אלא בדיחה תפלה? נכון, השיב לעצמו; אבל מה יהיה אם אין זה מעשה לצון?

★★★

ארנסטינה שטרן סגרה את מכסה מכונת הכתיבה, קמה ממקומה ונטלה את העששית משולחן הכתיבה. היא פנתה לחדר השינה, מנסה לשוא להשתלט על הרעד שאחז בידיה.

"סיימתי," אמרה כשגחנה אל הגבר שבמיטה וניגבה במגבת לחה את מצחו הקודח. "זיגמונד, אתה שומע אותי? סיימתי! גמרת להדפיס את מכתב התשובה. זיגמונד!..."

הגבר שבמיטה פקח את עיניו והביט נכחו, בוהה. "מה? איפה אני?"

"זיגמונד!" קראה האישה לבעלה ההוזה. "אתה כאן, בבית! זיגמונד, הדפסתי את מכתב התשובה שכתבת. מחר בבוקר אשלח אותו. אבל... המכתב... אני לא מוצאת אותו!"

"לא מוצאת אותו? בדקי שוב!" דרש הפרופסור, ורעייתו מיהרה במצוותו אל חדר העבודה. כששבה לחדר, מסמנת בידיה תנועה של חוסר אונים, מלמל: "זה נשמט מידי במעבדה, כנראה... אני חייב לחזור לשם כדי למצוא אותו."

הוא התרומם והתיישב במיטה. זיעה שטפה את גופו. ראשו איים להתפוצץ, והעולם כולו כמו חג סביב.

"זיגמונד, אתה חייב לשכב. יש לך חום. אתה חולה. אתה חייב להיזהר. הלב שלך!"

"אני מוכרח..."

"זה יכול לחכות. שום דבר לא יקרה אם מחר בבוקר... כאשר תרגיש טוב יותר..."

"זה לא יכול לחכות עד מחר בבוקר. אני חייב לגשת לשם עכשיו. אני לא יודע מה יקרה עד מחר בבוקר. אני אפילו לא יודע אם אחיה עד מחר בבוקר."

"זיגמונד! איך אתה מדבר?" קראה ארנסטינה שטרן בהתמרמרות, ועם זאת השלימה עם החלטתו, כתמיד. אם לא יעשה כרצונו, לא ימצא לעצמו מנוח; והוא הרי כל כך זקוק למנוחה! היא הבינה גם דבר-מה נוסף: בעלה צדק, ושום דבר לא יוכל לחכות עוד. לשום דבר לא הייתה עוד כל חשיבות.

***

אובר-באנשטורמפיהרר היינריך הימלר קידם את פניו של הנכנס במועל יד ובנקישת עקבים. "שב בבקשה, הר פרופסור," אמר.

רקטור אוניברסיטת ברלין, אויגן פישר, התבונן סביבו כחוכך בדעתו היכן להניח את תיק היד שנשא. לבסוף התיישב, שם את התיק על ברכיו, וכמו חבק אותו אל גופו.

"במה אוכל לעזור לך, הר פרופסור?"

"הייתי רוצה שתקבע לי פגישה עם הפיהרר."

הקצין בלם את הדחף הראשוני לפרוץ בצחוק לעגני רק בזכות הידיעה, שהאיש נשוא הפנים – ששמו יצא למרחוק בגין קורסים שהנהיג בראסנקונדה, תורת הגזע, ובעיקר כאחד מכותבי תורת התורשה האנושית וההיגיינה הגזעית, שהיטלר עצמו עשה שימוש ברעיונותיו הגזעיים ושילב אותם במיין קאמפף – לא היה בא

אלמלא האמין כי יש סיכוי סביר ביותר שמבוקשו יתממש. הוא לא היה דורש פגישה עם הפיהרר סתם כך, כתוצאה מגחמה פתאומית. מפקד האס-אס ברר את המילים ומצא את הדרך לנתב את השיחה באופן המכובד והענייני ביותר. "כיצד, לדעתך, עליי להציג את ענייך בפני הפיהרר?" שאל.

"אמור לו שיש בידי מידע, העשוי לשנות את פני האנושות ולהשפיע על דרכה של המפלגה והרעיונות שביסודה."

האובר-באנשטורמפיהרר התבונן באיש שיחו במבט חודר. הגבר שישב מולו נראה בוטח, שקט וענייני, ולא נרתע מפני מבטו. קשה היה להינריך הימלר להחליט. בדמיונו יכול היה לראות את אדולף היטלר משתולל מזעם, אם הפגישה שיזמן לכבוד הפרופסור תתברר בסופו של דבר כהבלותה, והוא לא רצה להיות מואשם בכך.

"ואיך יכול לומר לי, ולו ברמז, במה מדובר?"

"לצערי, לא. כל מה שאומר – אומר בארבע עיניים לפיהרר ולמי שיוסמכו על ידיו להיות במחיצתו כשיאמרו הדברים. כפי שאמרתי לך, מדובר כאן בגורל האנושות; לא אוכל ליטול שום סיכון בעניין הזה."

"אני מבין," אמר היינריך הימלר, ונראה כמי שהגיע לכלל החלטה. הוא לא יוכל להרשות לעצמו להתגונן מפני – האשמה כי מנע מידע כה גורלי מן המנהיג. "אסדיר ביניכם את הפגישה."

ברלין, תחילת מאי 1933

"הר פרופסור פשר? מכאן, בבקשה."

אויגן פישר החל צועד בעקבות בעל המדים שנשא דרגות של גנרל באס-אס.

הגבר שצעד לפניו פתח אחת משתי הדלתות הענקיות, שהובילו ללשכתו הפרטית של אדולף היטלר בבניין הרייכסטאג. "הפיהרר," לחש ביראת כבוד האיש, שהיה אל נכון מפקדו של כוח המשמר הנאצי שהגן על לשכת הקאנצלר, ועצר על סף קודש-הקודשים. פישר חלף על פניו ונכנס פנימה.

הגבר הקטן שמאחורי המכתבה נראה בדיוק כפי שאויגן פישר זכר אותו, אבל גדולה של המכתבה גימד אותו אולי עוד יותר. תנועותיו הנמרצות אחוזות התזזית כמו שיוו לפניו, ובעיקר לעיניי, ממד נוסף של טירוף.

אויגן פישר ציית לתנועת היד שהזמינה אותו לשבת. הוא החליק על עניבתו, עטה ארשת חשיכות מסוימת וכמו מתבקשת, וכחכח בגרונו. באופן מתומצת וענייני הרצה את דבריו המחושבים היטב במשך שתי דקות. אחר כך השתרר באולם הגדול שקט מעיק.

הגבר שמאחורי המכתבה נשאר עומד, נטוע במקומו, מעכל את הדברים שאך שמע, ונראה כמי שאינו יודע להחליט אם הבשורה טובה או רעה, איזה שימוש אפשר לעשות בה, ומה הן ההשלכות והתוצאות העשויות לנבוע ממנה.

"אם הדברים שאתה אומר לי מבוססים, אין ספק שפני האנושות לא יהיו עוד כשם שהם היום," אמר היטלר לבסוף. "אני מודה לך, אויגן. העניין ייבדק מיד, וביסודיות."
אויגן פישר ידע שהשיחה הסתיימה.

פריז, 16 ביולי 1942

הרעש החריד את ליאו גולדבלום משנתו. מבטו נשלח מוכנית אל השעון שתלה על קיר החדר ממול. המחוגים הורו על השעה חמש ושלושים לפנות בוקר.

"הם יצאו מדעתם, הצרפתים האלה! איך הם יכולים להרעיש כך בשעה כל כך מוקדמת? למה הם צריכים לאסוף את האשפה דווקא בחמש בבוקר?"

נטי רכנה מעליו. "ליאו, אתה לא בברלין; ויש לנו מזל גדול שאנחנו לא בברלין..." קולה של האישה ששכבה במיטה לצדו נסדק ונשבר. בעיניים דומעות התבוננה בבעלה, שניגש אל החלון והסיט את הווילון.

"ברלין!" חזר ואמר כמו לעצמו כשהוא נד בראשו. "היית

מאמינה שבברלין היו מעיזים לאסוף את האשפה בחמש לפנות בוקר ולהרעיש... נטי! נטי, בואי מהר! מה? ... מה זה צריך להיות?!
 נטי גולדבלום זינקה ממיטתה, ובשני צעדים גמאה את המרחק אל החלון. עכשיו יכלה גם היא לראות מה שהתרחש למטה, ברחוב.
 "אלה... אלה הגולדמנים. בעלי האטליו! לאן... לאן לוקחים אותם?"

"וזה היינץ רוזנטל! תראי, נטי! הם אוספים את היהודים! כמו בגרמניה! כמו בפולין! כמו בכל מקום אחר באירופה! אנחנו חייבים לארוז הכול ולצאת מכאן! להימלט!"
 "לאן?!"

"אני לא יודע. אבל צריך לצאת מכאן מיד! לנסות להגיע להורים! להזהיר אותם!"

בשש כבר היו מוכנים. שלוש מזוודותיהם עמדו ארוזות ליד הדלת.

"ליאו!"

"כן?"

"מה עם זה?"

"תני לי את זה."

ברזיל, ריו גרנדה דל סול

אדולף ריינר סיים את דבריו והתבונן בשני הגברים שישבו מולו. הוא חיכה לתגובתם.

"זה נשמע כמעשייה דמיונית," פלט הגבר בעל החזות האינטלקטואלית, שישב בכיסא מימין, והניד את ראשו בספקנות. "אתה יודע כמוני שהסיפור הזה מסתובב כבר יותר מחצי מאה, ושאי פעם לא היה אפשר לאמת אותו. מאין זה בא עכשיו? מה פתאום כעת? לפי דעתי, זה חייב להיות מידע כוזב שמישהו מנסה לשתול. למישהו הזה יש בוודאי עניין להפיץ את זה. אף פעם לא האמנתי באמת שזה היה קיים," הוסיף בנעימה וכחנית שהייתה יותר מקריאת

תיגר. במידה מסוימת ערער בדברים אלה על סמכותו של ריינר. ככל הידוע, הייתה זו הפעם הראשונה מאז תום מלחמת העולם השנייה, שחבר כלשהו העז לזעזע את כללי המשמעת הנוקשים של הארגון. מהבעתו של הגבר השני, שישב משמאל, היה ניכר שאינו חשדני פחות מחברו, שביטא את ספקותיו בקול. עם זאת הוא בחר לשתוק – אולי מפני שרצה לראות כיצד יטפל ריינר במצב שנוצר.

"אתה צודק, הנס", אמר ריינר. בזכות המענה המפתיע, שבא במקום ההתפרצות הצפויה, רכש מחדש את אמונם. "לפני עשרים ושש שעות חשבתי גם אני כמוך. כמעט אמרתי גם אני מה שאמרת אתה, אבל שוכנעתי שזה נכון. אתה צודק: כולנו מכירים את הסיפור הזה. מספרים אותו יותר משבעים שנה, וכולנו קיווינו שיבוא יום וזה יעלה שוב – מפני שהפיהרר ראה בזה נשק חשוב. ובכן, הנה זה בא. זה הגיע עם שליח מיוחד מן ה'פאטרלנדר'."

שני הגברים שבחדר הזדקפו משום-מה בכיסאותיהם. הגבר המסורבל בן השישים ושלוש, שצלב קרס קועקע על ידו, נופף בדרמטיות בכמה גיליונות נייר. הייתה זו מחווה נרכשת, שהושגה אחרי צפייה חוזרת ונשנית, במשך שנים, בקטעי סרטים, שבהם נראה האיש שעל שמו נקרא ושאותו חיקה: אדולף היטלר. "השליח הוא אדם אמין ביותר. קראתי זאת, ושוב אין לי ספק. קראו גם אתם, בבקשה."

שני הגברים נטלו מידו את הדפים ושקעו בקריאה. בחדר השתררה דממה. מן החוץ בקעו רק קולותיהם של הכלבים – כלבי השמירה שנקשרו היטב בשרשראות, שעוגנו אל גלגלות שנעו על גבי כבלי פלדה מיוחדים. אלה הקיפו לכל אורכה את גדר הביטחון של החווה בפאתיה הצפוניים של מדינת הדרום הברזילאית, ריו גרנדה דל סול. חווה זו תפקדה כמפקדה הראשית של המפלגה הניאונאצית המתחדשת, שאיגדה עכשיו תחת כנפיה את ארגוני "מגולחי הראש", ה"פאשיסטים" ו"הכוח הלבן", ושהמשיכה להתקיים באמריקה הדרומית שישים ואף שבעים שנה אחרי מפתו של הרייך השלישי בכור מחצבתו: גרמניה.

סבו של אדולף ריינר היה פושע המלחמה קלאוס ריינר. הוא היה מפקד חטיבה בצבאו של היטלר, ובדברו נרצחו עשרות אלפי אנשים – יהודים, צוענים, וסתם אזרחים – כשפשטו הכוחות הגרמניים ליוון דרך יוגוסלביה. ריינר הסב הצליח לחמוק לאמריקה הדרומית במסווה של איש דת, לא לפני שהעביר לרשות מי שצריך חלק גדול מן הרכוש היהודי ששדד במהלך המלחמה. תחילה התיישב בפרגוואי, ואחר כך עקר לברזיל, שבה היה ריכוז אוכלוסייה גדול ממוצא גרמני, שהגיע לכאן עוד בטרם פרצה מלחמת העולם השנייה. בראשית שנות השישים נעלם ריינר הסב לפתע, כאילו בלעה אותו האדמה. הדבר אירע זמן קצר למדי אחרי חטיפתו של אדולף אייכמן מארגנטינה לישראל בידי "המוסד", ועוד לפני שנשפט ונידון בגין פשעי המלחמה שביצע נגד האנושות. חודשים אחדים אחרי שנחטף הסב הגיעה לבית משפחת ריינר גלויה צבעונית, שתצלום של ירושלים מתנוסס עליה מצדה האחד, וכול ישראלי מודבק בצדה השני במקום המיועד לכך, בפינה הימנית העליונה. שורה אחת בלבד כתב מי ששלח את הגלויה, וזו הוסתרה בחלקה מתחת לכתם דיו לא ברור. "התפללו לעילוי נשמתו של רוצח, שנצלה בוודאי בגיהנום," היה כתוב שם בגרמנית. מבט בוחן יותר בכתם הדיו הבהיר למקבלי הגלויה כי מדובר בטביעת אצבע. לא היה להם שום ספק בטביעת אצבעו של ריינר הסב. אדולף ריינר לא שכח.

קריאת המסמכים ארכה כמחצית השעה, גם משום שאלה היו כתובים גרמנית, שלא הייתה שפת היומיום של הנוכחים – גם אם הוסיפו לראות בה, ובצדק, את שפת אמם.

"זה מדהים!" הודה לבסוף הנס פוגל.

"זה פשוט לא ייאמן! בלתי נתפס!" אמר רמון קלאוברג, שכיהן כמפקד משטרת המדינה הדרומית בברזיל, שבה התאזרחו הוריו.

"אם לא הייתי יודע מנין זה בא, לא הייתי מאמין אפילו למילה אחת מן הכתוב. כל זה נראה ונשמע כשטות מוחלטת ואיוולת דמיונית," הוסיף פוגל. "אם היו מצליחים לעלות על זה אז..."

"מי יודע?" רטן רמון קלאוברג. "בכל מקרה, אני מניח

שמשמעות העניין ברורה לכם." באומרו זאת הביט בריינר, אבל כיוון את הדברים בעיקר להנס פוגל, המורה לגרמנית לבני הקהילה בפורטו-אלגרה. הכול ידעו שאדולף ריינר, סגן הנשיא ויושב ראש המפלגה הניאו-נאצית המתחדשת העולמית, שבסיסה בריו דה ז'נירו, הוא שוטה, איש מדון וגס רוח.

"כעת צריך לפעול. כאשר צריך לפעול, אז צריך לפעול – ולא אכפת לי מה המשמעות," התנפל ריינר על ההזדמנות שנפלה לידו להעמיד במבחן הן את מנהיגותו, הן את כישוריו כמתכנן ומבצע. "נכון," מיהר הנס פוגל להסכים איתו. "אבל אני בטוח שהפיהרר אינו רוצה שנפעל כעת בגלוי. לא כאשר כל העולם בוחן כל מהלך של התנועה שלנו בשבע עיניים, וברוב הארצות מנסים בכלל להוציא אותנו אל מחוץ לחוק. קצת התאפקות, רבותיי! קצת התאפקות לא תזיק לנו."

הדברים נאמרו בצורה גלויה, ישירה ובוטה ביותר, ואכן פגעו במטרתם; שכן אדולף ריינר נראה כנר יום הולדת שנשפו עליו.

"אז מה... מה אתה חושב, רמון? איך אתה מציע לנהוג?"

איש המשטרה העביר את ידו בשערו הקצוץ ונראה לרגע כחוכך בדעתו. "קודם כול אנחנו חייבים לברר מה ידוע לאותו בחור; ואת מה שהוא לא יודע אנחנו חייבים לגלות בעצמנו. רק כך תהיה לנו התמונה השלמה. ורק מידע שלם יאפשר לנו להשיג את מטרתנו – לתפוס את השלטון, ולא רק בגרמניה. באירופה! בעולם! נסיים את מה שאבותינו התחילו בו. נטהר את הגזע..."

"אני לא בטוח," מלמל פוגל. "איך... איך המידע יכול לעזור לנו? הרי אם יתגלה, תתחיל אנדרלמוסיה נוראה. כל שלטון וכל חוק וסמכות שעוד קיימים בעולם יתערערו כליל. הרי לא יהיה אפשר לחיות על פני האדמה הזו אחרי הגילוי... אחרי מה שיעשו איתו." "כל זה נכון, אם נגלה לעולם את המידע עצמו. אבל לנו אין כל כוונה לחשוף אותו בראש חוצות, נכון?"

"עכשיו... עכשיו אני כבר ממש לא מבין," גמגם פוגל.

"כל מה שנצטרך לעשות הוא להפיץ למי שצריך שהמידע בידינו,"

לחש קלאוברג כממתיק סוד. "ואז... האיום! האיום שבגילוי! האיום והפחד הם שייתנו בידינו את הכוח... וגם על הקדוש המדומה, ומי שהכתירו אותו, ומי שמאמינים בו... האפיפיור; כן, האפיפיור בכבודו ובעצמו! עם קצת לחץ במקומות הנכונים אפילו הוא יעבור לצדנו ויהיה אחד משלנו."

אדולף ריינר נדהם. כשהוא מתאמץ לדבר גרמנית כמו המשיך את קו המחשבה של קלאוברג: "...ונוכל לעשות בהם כרצוננו! אה! איזו הזדמנות! חלק מהם יהיה צריך לחנך מחדש. אולי כמו שעשו בקמבודיה..."

"זו הקטנה שבבעיות שלנו עכשיו," סינן פוגל בביטול.
 "אז מה עושים עכשיו?" שאל אדולף ריינר בניסיון להעלות את העניין על פסים תכליתיים יותר.

"עכשיו? עכשיו, הר ריינר, הכול פשוט מאוד," אמר רמון קלאוברג. "עכשיו יוצאים לניו יורק. אנחנו הולכים לספר את מה שידוע לנו למנהיג. לפיהרר!"

גרטה וייס הייתה כל מה ששטרן ביקש. אפילו את העובדה שהייתה בעיניו בלתי מצודדת רשם לזכותה; מניסיונו ידע שעבודתם תהיה עניינית.

"וייס", הציגה את עצמה האישה הצעירה, שלבשה חליפת שני חלקים בצבעי אפור כהה. "גרטה וייס."

שטרן לחץ את היד הקרה והמושטת והציע את הכיסא שממולו. היה קשה לאמוד את גילה, אם כי היה אפשר להעריך שהייתה בסוף שנות העשרים או בתחילת שנות השלושים לחייה.

"פראו וייס..." פתח ואמר.

"פרויליין", תיקנה אותו בת שיחו.

"העלמה וייס..." חזר אחריה שטרן, "אני מחפש אדם שהכיר, אולי, עורך דין שפעל כאן, בברלין, בשנת 1933. שמו היה הארי גולדבלום. המשרד שלו היה בבית מספר 28 ברחוב הולצמרקט. הבית עצמו אינו קיים – נמחה מעל פני האדמה. דורך הבטיח לברר מי גר באותו בית ומי היו בעליו, ובמקביל הייתי רוצה לנסות לברר מה עלה בגורלו של גולדבלום. הייתי רוצה שתתקשרי למעני עם כל מי ששמו גולדבלום המופיע במדריך הטלפונים של ברלין. לא בדקתי, אבל אני מניח שיש כמה עשרות כאלה. ברור לי שהסיכויים למצוא איש כזה, אחרי כמעט שמונים שנה, קלושים ביותר; אבל ייתכן שתאתרי קרוב משפחה. אם ישאלו, את יכולה לומר שהופנית אליו בעניין עסקי הקשור בכך משפחתי. במידת הצורך תוכלי להזכיר

את שמי ולציין שאת פועלת כמזכירת; ואם יתעקשו – תני להם גם את כתובתי, כאן במלון. אם יש לך רעיון נוסף כלשהו, אשמח לשמוע. " שטרן הניח לווייס לעכל את הדברים.

"אותו גולדבלום..." פתחה בהיסוס.

"כן?"

"על פי שמו... האם היה יהודי?"

שטרן הופתע. "סביר להניח שכן. מדוע?"

"במקרה כזה סביר שעזב את ברלין – הצליח לברוח או נשלח למחנות... ואם כך, כדאי לשאול במשרדי הקהילה היהודית בברלין אם ידוע להם מה קרה לו."

"רעיון מצויין; אבל ייתכן גם שאינו יהודי. מכל מקום, אני מקווה שתנחלי הצלחה בחיפושייך, העלמה וייס."

"אני מבטיחה לנסות," השיבה גרטה וייס ביבושת והתרוממה מכיסאה. "אתקשר איתך בעוד יומיים, הר שטרן. כמובן, אם יתגלה משהו מיוחד המצדיק זאת, אדווח לך טלפונית מיד."
"אני מעריך זאת."

גרטה וייס סבה לאחור בתנועה חדה ופסעה נחרצות אל עבר דלת המלון המסתובבת שהוליכה אל הרחוב.

***

שטרן שלח יד מגששת אל שידת המיטה הימנית ומשך אליו את השלט־רחק של מכשיר הטלוויזיה. הוא כיוון את ההתקן אל האקרן, שתלה בזווית על הקיר שממול, ולחץ על כפתור ההפעלה. התמונה התבהרה והתמקדה בתוך שניות; על המרקע הופיעה קריינית, גרמנייה בשנות השלושים לחייה, ששערה החלק בצבע בלונד־פלטינה גוזז עד לכתפיה, סדור בקפידה, ועיניה התכולות מישירות מבט ברצינות תהומית. שרון שנמצא ברקע הורה על השעה שש ושלושים.

הוא הדליק את מנורת הלילה שלצדו, קם מן המיטה, ניגש אל החלון הגדול והסיט את הווילון. אור יום אפרורי במקצת

בהק בעיניו. ארבע-עשרה קומות מתחתיו רחשה ברלין פעילות נמרצת.

הטלפון צלצל כשהיה באמצע הגילוח. הוא חזר לחדר השנינה והרים את השפופרת. ללא מאמץ זיהה את קולו של וולפגנג וייס. לאחר שניער את המטרייה ואסף אותה, הניח אותה שטרן במתקן העץ המיועד לכך בכניסת המבוא של בית הקפה ריינהארדט'ס שבפינת מלון קמפינסקי והקורדאם – כינוי החיבה שהעניקו הברלינאים לקונפירסטנרם, רחוב הקניות המהודר של העיר. בתנועת יד פטר את המלצרית שרצתה לאתר בעבורו מקום ישיבה פנוי. לרגע עמד במקומו וסקר את האולם. בפניה הימנית המרוחקת, ליד החלון, הבחין בוולפגנג וייס, שהתרומם קמעה ממקומו וסימן לו בידו.

מלצרית יעילה נטלה את הזמנתם והסתלקה במהירות. וייס העלה על ברכיו את תיק המסמכים שהביא עמו ושלף מתוכו דף נייר. הוא הושיט אותו אל מעבר לשולחן ואמר: "זו רשימת השמות של דיירי הבניין בהולצמרקט שטראסה 28, כפי שהופיעו במרשם המקרקעין ב־1 בינואר 1934. אני מניח, הר שטרן, שבדצמבר 1933 הייתה הרשימה זהה." תוך כדי דיבור הגיש לשטרן דף נוסף, תצלום של הרישום המקורי. שטרן הביט בתצלום והשווה אותו לרשימת השמות המודפסת שווייס נתן בידו. הרשימות היו זהות. שוב התפלל בינו לבין עצמו על הסדר והיעילות שבהם מנהלים הגרמנים את ענייניהם.

השם הרביעי ברשימה היה אכן הארי גולדבלום, עורך דין. שטרן בחן את שאר השמות ברשימה. שום קשר לא נראה בינם לבין גולדבלום. "זוהי תוכנית הבניין," המשיך וייס להסביר, והראה לשטרן העתק של שרטוט כלשהו. "זה היה בניין של משרדים וחנויות. לא ידעתי אם תהיה מעוניין בכך, אבל הכנתי לך העתק של השרטוט הזה. שמו של הבעלים היה פרנץ קוהלר, מלגגה שטראסה

".16

שטרן היה מרוצה. כפי שהניח, וולפגנג וייס היה יסודי, פיקח

וראויו לכל פרוטה ששולמה לו. בשעה שהמלצרית הניחה על שולחנם את ההזמנה, הוציא דוד שטרן מתיקו את מפת ברלין וחיפש בה את רחוב לנגה. הוא מצא אותו בסמוך לרחוב הולצמרקט, שהצטלב עמו. מתקבל על הדעת, חשב לעצמו שטרן, בעל הבית רכש נכס הסמוך למקום מגוריו.

כשעזב וייס – לא לפני ששטרן הודה לו על עבודתו המצוינת – הייתה כבר השעה כמעט אחת-עשרה. שטרן הזמין לעצמו קנקן קפה נוסף וכריך עם גקניק. בעודו ממתין התקשר לבית המלון שלו. שתי שיחות טלפון התקבלו בעבורו: האחת מגרטה וייס, והשנייה מאדם שלא מסר את שמו. שטרן התקשר לעלמה וייס והבין כי לפחות ארבעים וחמש דקות תחלופנה בטרם תגיע לבית הקפה כדי לפגוש בו. הוא הבטיח לחכות לה. "יש לי משהו בשבילך", אמרה. הוא מצדו נזקק לה לשירות נוסף.

גרטה וייס הופיעה בדלת הכניסה של בית הקפה בדיוק ארבעים וחמש דקות מאז הניח את אפרכסת הטלפון. שטרן שוב סימן למלצרית – זו הפעם השלישית באותו הבוקר. הוא קידם את פניה של גרטה וייס בקימה, לחץ את ידה ואחז במסעד הכיסא, על פי מיטב הסגנון, עד שהתיישבה מולו. מהמלצרית הזמין בשביל שניהם קפוצ'ינו עם מנה כפולה של קצפת, מתעלם בחיוך מכל מחאותיה. "הר שטרן", פתחה הגרמנייה הצעירה בנעימה עניינית. "אינני יודעת אם ספרת, אבל במדריך הטלפונים רשומים עשרים ותשעה אנשים העונים לשם גולדבלום." משלא הגיב, המשיכה באי־נוחות מהוססת: "התקשרתי לכולם. לאיש מהם אין – ולא היה – קשר לאותו עורך הדין הארי גולדבלום שאתה מחפש."

"אני מבין", הגיב שטרן לשתיקה הנוספת שבאה בעקבות הדברים. הוא אפילו לא היה מאוכזב; להפך. סיפוק מסוים מילא את תודעתו. בניסיון לנתח לעצמו את תחושתו הבין כי בינו לבין עצמו כבר החליט, שעשה כל מה שאפשר כדי לרדת לשורש העניין ולגלות את שולח המכתב שנמסר לו בבית העלמין. הוא ידע שלא יעשה יותר מכך, והרגיש כמי שעמד בהתחייבות מסוימת. לעתים יכול אדם לחוש רווחה גם כשאפשרות מסוימת נסגרת בפניו.

"אבל יש משהו שכן הצלחתי לברר בעזרת מדריך הטלפון, המשיכה גרטה וייס.

פניו של דוד שטרן הביעו דריכות.

"אחד מאלה שאליהם התקשרתי – גולדבלום, אלפרד – נזכר כי פעם, לפני עשרים שנה בערך, מישהו כבר התקשר אליו וביקש לברר פרטים על אותו הארי גולדבלום. זה למעשה הכול. הנה, אלה מספרי הטלפון של כל מי שהתקשרתי אליהם. השם המודגש בצהוב הוא האיש שעליו סיפרתי לך." בדברה הגישה לשטרן דף נייר.

"במשרדי הקהילה היהודית, המשיכה גרטה וייס באותה נעימת קול מדודה, "לא ידעו דבר על הארי גולדבלום. ניגשתי לשם ומצאתי תעודת נישואין של אחד בשם ליאו גולדבלום. הוא התחתן עם אמה-מרים לוי ב-9 באוגוסט 1932. מה שמעניין הוא ששם אביו של אותו ליאו גולדבלום היה הארי. הנה זה כאן... זהו תצלום של תעודת הנישואין. כמובן, ליאו גולדבלום אינו קשור אף באחד מהאנשים שאליהם התקשרתי."

"כמובן," אמר שטרן והנהן בהערכה. "עבודה מצוינת ויסודית ביותר, העלמה וייס. אני מאוד מרוצה."

גרטה וייס הרשתה לשפתיה לשחרר מין עווית קלה, שהייתה כנראה תחליף לחיוך של שביעות רצון.

"יש עוד שני דברים שתוכלי לעשות בשבילי, העלמה וייס, אמר.

"כן?"

"הייתי רוצה שתנסי לברר אם הארי גולדבלום קבור כאן, בברלין; אולי באחד מבתי הקברות היהודיים."

גרטה וייס הניעה את ראשה בהבנה.

"חוץ מזה, דורך בירר למעני מי היה בעליו של הבניין בהולצמרקט שטראסה 28 – אותו בניין שבו שכן משרדו של הארי גולדבלום. שמו היה פרנץ קוהלר. נסי לאתר את האיש או את שארי בשרו, ונסי לברר אם הם יודעים מה עלה בגורלו של גולדבלום."

"מר שטרן," אמרה גרטה וייס כקובעת עובדה וללא תרעומת, "מה שאתה צריך זה חוקר פרטי, ולא מזכירה."

"את עושה את העבודה הרבה יותר טוב מחוקר פרטי," השיב שטרן כלאחר יד, ותוך כדי כך שלף את ארנקו. הוא מנה על השולחן ארבעה שטרות של מאה יורו כל אחד, והניחם באמצעו.

גרטה וייס נטלה את הכסף, ספרה אותו בדקדקנות, קיפלה את השטרות לשניים והכניסה אותם לחריט הכסף שנמצא בתיק היד שלה. לאחר מכן שרבטה דבר מה על דף נייר ודחפה אותו לפניה על השולחן.

"העלמה וייס... " פתח שטרן כאילו התבקש להפיס את דעתה. "מר שטרן!" קטעה אותו גרטה וייס, שלא כהרגלה, מיד בראשית דבריו. "אינני יודעת איך אתה מנהל את עסקיך ואין זה מענייני. מצדי אני מאמינה כי סדר חייב להיות, ואני נותנת קבלה על כל סכום שנמסר לידי."

למרות הנעימה של תוכחה מרומזת הנהן דוד שטרן בראשו כמי שקיבל עליו את הדין.

רומא

הגבר בעל מבנה הגוף הכבד נטל את מעילו מעל הקולב בקיטון חדר העבודה שלו, יצא אל המסדרון שבקומה השנייה וירד במהירות במדרגות הרחבות אל הקומה התחתונה. באותן תנועות נמרצות יצא מהבניין אל המדרכה, פתח בעצמו את דלת מכונית הפיאט הפשוטה למראה שהמתינה לו וזרק לעבר הנהג: "אתה יכול לנסוע."

המכונית יצאה לדרך כשהיא מותירה את הארמון האפוסטולי מאחור. דקתיים אחר כך חלפה במהירות על פני כנסיית פטרוס הקדוש, וצמיגיה השמיעו מעין אוושה עמומה ומקוטעת כשהתנדדה על פני אבני הריצוף בעת שחצתה את הכיכר המרכזית של הוותיקן. המכונית נעצרה כדי הרף עין על מנת לאפשר לשער הברזל הקבוע בחומה, והמונע חשמלית, להיפתח לחלוטין. חייל המשמר השווייצרי, במדי האופרטה המגוחכים למראה, לא טרח לוודא את זהות הנוסע שנמצא מאחורי הווילונות המוסטים של הרכב. הוא ידע היטב כי

מכוננית זו משמשת לא פעם כדי להסיע מבקרים מיוחדים או אישים רמי דרג, בזהות עלומה, לתוך קריית הוותיקן או בדרכם אל מחוץ לתחומה הריבוני של מדינת האפיפיור.

האיש שבאו לפגוש עמד עכשיו מאחורי שולחן עץ פרימוורה איטלקי מגולף ומהודר בדירת פנטהאוז ענקית ומפוארת, שנמצאה באזור שנקרא רומא השלישית – רובע היוקרה האולטרה-מודרני אִיור שבפרוורי בירת איטליה. הדירה נבחרה במיוחד לצורך המפגש הסודי הזה, והאיש לבש – שלא כדרכו – חליפה רגילה.

אילו נתקל בו אי-מי ברחוב באקראי, ספק אם היה מזהה בו את האיש, העוטה בדרך כלל את הסוּטאנה הלבנה והמנצנצת, כשעל ראשו כיפה לבנה, והמברך פעמיים בשנה – ביום הראשון לפסחא ובחג המולד – מאות מיליוני מאמינים ברחבי תבל מן המרפסת המפורסמת בכנסיית פטרוס הקדוש בקריית הוותיקן; אבל בפגישה הזו היה האפיפיור חייב לשמור על סודיות מרבית. הגברים, שבאוזניהם שטח את ענייניו, השתייכו לגוף שבעצם לא היה קיים – לפחות לא על פי שום פרסום רשמי. הכנסייה לעולם לא הייתה מודה בגלוי, שבאזור הדמדומים בין מה שנקרא "מחלקת ביטחון הפנים והסדר הציבורי" לבין "שירות הידיעות והחדשות שליד הוותיקן" התחפר לו היטב ארגון, שדבר קיומו היה ידוע אך למתי מעט. אפילו לאפיפיור עצמו, בטרם נבחר לתפקידו, לא היה מושג על כך, והוא גם לא היה מעלה בדעתו כי בחסות הוותיקן פועל ארגון, שהוא למעשה שירות חשאי או ארגון ביון.

כשסיים לפרט את הסיבה לפגישה, חלף מבטו על פני ארבעת הגברים שבחדר בניסיון לעמוד על מידת הרושם שהותירו הדברים על שומעיו. במקום השתררה שתיקה נוראה, והכול קפאו תחתם. פניהם של הנוכחים בחדר איבדו מצבעם. אחד מהם, שישב בסמוך לחלון הענקי שהשקיף על אורותיה של רומא, שנצנצו ממרחק-מה צפונה, נראה כמו נתקף שיתוק. שני בהה לפנים, וחיוורונו ניכר כעת אפילו מבעד לזקנו הסבוך. שלישי, איש גבה קומה, מגושם ורחב, קינח בעצבנות את אגלי הזיעה שהופיעו מעל שפתו העליונה

למרות מיזוג האוויר בחדר; ואילו הרביעי החליק על שערו הארוך האסוף בקפידה בזנב סוס, כשמבטו נעוץ בלא דעת בתנועה הזורמת בוויה כריסטופרו קולומבו, כמה קומות מתחת.

רגעים אחדים לא נאמר דבר. ארבעת הגברים התבוננו בדממה בפני האב הקדוש שפסק מדיבורו.

"אי־אפשר לצפות את ההשלכות שבוודאי תהיינה למידע הזה על האנושות כולה," אמר האפיפיור, "וגם לא את התגובות של המאמינים ואלה שאינם מאמינים. אי־אפשר להשוות זאת להאשמתו של גליליאו בכפירה, גם לא לתורת הקופים של דארווין. הבעיה כאן חמורה בהרבה."

השאלה המתבקשת צפה לבסוף בחלל החדר: מה אפשר לעשות? הייתה אי־נוחות בקולו של האפיפיור, כשנאלץ לומר מפורשות ובקול את מה שלדעתו לא היה מן הראוי לאב הקדוש לומר, ואנשי הביון המיומנים היו צריכים להבין בעצמם: "מה שעומד בפנינו הוא האירוע החמור ביותר שנייצב אי־פעם בפני הכנסייה, בין שנסכים להודות בכך ובין שלא. ספק אם נוכל לעשות דבר בעניין, כל שכן לשלוט במהלך האירועים. עם זאת, מחובתנו לנסות ולהתמודד עם מה שלפנינו, לנסות ולהציל את מה שעוד אפשר להציל, לגלות את מה שצריך לגלות, ולקבור את מה שצריך לקבור. גם אם נצליח במידה רבה, ברור לי רק ש'תוהו ובוהו' היא הגדרה עדינה למה שעתיד להתרחש."

מטה הסי־א־א־א־י, לנגלי, וירג'יניה

הגבר, שישב מאחורי שולחן העץ הענקי בלשכה המפוארת, כשדגל ארצות־הברית ניצב מאחוריו על כן מיוחד, האזין בקשב רב לדברים שהשמיע האיש בחליפה האפורה המחויטת. דינאל רוג'רס, מנהל סוכנות הביון המרכזית של ארצות־הברית, חשב שמנהל מדור אירופה בסוכנות לא שקל די הצורך את דבריו – ובכל זאת הצטער על התגובה שנפלטה מפיו כשפסק האחרון מדיבורו – מעולם

לא הגיב כך כלפי מי מהכפופים לו: "אתה בוודאי מתברח איתי", אמר.

פימתו הוורדרדה ומדושנת העונג בדרך כלל של רוברט ל' סנדרס, מנהל מדור אירופה בסוכנות, נראתה לפתע מדולדלת וכמו שייכת לגוף אחר – מין סימן בולט שניכר בו כל אימת שביטחונו העצמי נטש אותו. סנדרס, שישב מצדה השני של המכתבה, חש מעט לא בנוח. הוא מיהר לעטות ארשת רצינית והשיב: "לא, אדוני, בנעימה האומרת: "לצערי אין לי פנאי להתברחוויות"; אבל מובן שלא ביטא את הדברים בקול.

"...אבל אני בהחלט מבין את התגובה שלך, המשיך מנהל מדור אירופה בסִי־אִי־אִי. "כך חשבתי גם אני, כשקיבלתי את הדיווח מן הסוכנים שלנו בוותיקן ובגרמניה. בסופו של דבר לא בכל יום מזדמן לי לשמוע מעשייה פנטסטית כל כך – בייחוד כשהיא מגיעה מהיכן שהגיעה."

"הנח לי להבין, אמר רוג'רס ונראה כאדם הנאבק בעצמו. "מה שאתה מספר לי הוא שכתבים עתיקים נחשפו אי־שם באמריקה הדרומית, ולפיהם אין ספק כי מוצא האדם שונה מכפי שחשבנו, נכון?" את המילים הבאות לעס אחת לאחת: "יצורים מעולמות אחרים הם אלה שיצרו אותנו."

"אאהה", סנדרס הנהן בתקיפות.

"הגילוי הזה עלול להיחשף ברבים, ובקרוב מאוד; ואומרים לך שהכנסייה הקתולית נמצאת על סף היסטריה."

לא היה אפילו אבק לגלוג בקולו של רוג'רס, אבל כשהשיב רוברט סנדרס לממונה עליו ב"כך, אדוני, היה קולו רפה למדי. כשראש הסי־אִי־אִי חזר על הדברים ותמצת אותם בחיתוך הדיבור האופייני לו כל כך, נשמע פתאום הסיפור כדבר הבל; אבל ברגע הבא, לאחר שבחן שוב בינו לבין עצמו את העובדות, התעשת סנדרס וקבע במין התנצלות: "זה בדיוק המצב."

"אז מה?! התפרץ פתאום דניאל רוג'רס בחוסר סבלנות בולט, ונראה כמי שמבקש לגרש זכוב טורדני. "גם אם נניח שהגילוי הזה

יִיחֶשֶׁף בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר, מִי אֹמֵר שֶׁהוּא אִמְתָּ? אֵינֶן זֶה הַפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁמְוֹעֵלִית הַשְּׁעֵרָה בְּדָבָר בְּרִיאַת הָאָדָם בְּיַד יִצְוֹרִים מְעוֹלָם אַחֵר. וּמָה שֶׁלֹּא יֵיאֱמָר בְּהַשְּׁעֵרָה הַחֲדָשָׁה, תְּמִיד יִהְיוּ גַם מִי שִׁיטְעֵנוּ נִגְדָה וַיֵּאמְרוּ שֶׁאֵל נִכּוֹן מְדוּבָר בֶּאֱגֵדָה. הֲרֵי זֶה בְּדִיּוֹק מָה שֶׁהֶאֱרַכִּיאוֹלוֹגִים עוֹשִׂים בְּלֹא הַכִּי בְּכָל פֶּעַם שֶׁאֵינָם יְכוּלִים לְסַפֵּק הַסֵּבֵר מִנִּיחַ אֶת הַדַּעַת! מְדוּעַ אֲנִי צָרִיךְ בְּכֻלָּל לִהְיוֹת מוֹטְרָד כְּעַתָּה עִם הַשְּׁטוֹת הַזֹּאת? "

"מִשׁוֹם שֶׁהַפֶּעַם זֶה שׁוֹנָה," הִתְעַקֵּשׁ סִנְדְּרַס.

"שׁוֹנָה? שׁוֹנָה – בְּמָה? מָה קָרָה הַפֶּעַם?"

"מָה שֶׁקָּרָה הוּא, שֶׁעֲנִיִּין מוֹצֵא הָאָדָם הוּא לֹא הַכּוֹל. יֵשׁ עוֹד

מִשָּׁהוּ."

"מָה עוֹד?"

"הַהֶעֱרָכָה הִיא כִּי מִי שֶׁמְחַזֵּק בִּידָיו אֶת הַמִּדְעָה עַל בְּרִיאַת הָאָדָם בְּיַד יִצְוֹרִים מְעוֹלָמוֹת אַחֵרִים מְחַזֵּק בִּידוֹ דְּבַר-מָה נּוֹסֵף. וְהִדְבַּר הַנּוֹסֵף הַזֶּה... אִם יִתְבַּרֵּר שֶׁזֶה נִכּוֹן, שֶׁזֶה קִיִּים... לֹא יִהְיֶה אִפְשָׁר לְטַעוֹן שֶׁהַסִּיפּוֹר הַחֲדָשׁ עַל מוֹצֵא הָאָדָם הוּא הַשְּׁעֵרָה בְּלִבָּד."

"וּמָה זֶה?"

"הַצּוֹפֵן הַגִּנְטִי."

"מָה?!" שָׁאֵל רוֹג'רְס, כְּשֶׁמִּפְנֵי עוֹלָה שֶׁלֹּא הִבִּין בְּדִיּוֹק אֶת

מִשְׁמַעוֹת הַנֶּאֱמָר.

"הַקּוֹד הַגִּנְטִי. הַצּוֹפֵן, שֶׁלְפִיּוֹ מְחוּבְרוֹת אֲבֵנֵי הַבְּנִיִּין שֶׁל הַגִּנִּים הָאֲנוּשִׁים – מָה שֶׁמְסַבֵּר אֶת הָעוֹבְדָה, שֶׁהָאָדָם מְסוּגֵל לְחִשְׁבֵּיהָ מִן הַסּוּג שֶׁשׁוֹם יִצְוֹר אַחֵר אֵינּוּ בְּנוֹי לָהּ... זֶה הַסִּיבָה שֶׁבִּיקְשָׁתִי אֶת הַפְּגִישָׁה אֵינֶנִּי בְּרַחֲפִיּוֹת כְּזוֹ. הוֹבַחֵר לָנוּ כִּי מָה שֶׁהַתְּגִלָּה בְּמַעֲמָקֵי הַהָרִים בְּאִמְרִיקָה הַדְּרוּמִית הוּא סְפָרִיָּה עֵתִיקָה, הַמְכִּילָה אֶת סוּד הַצּוֹפֵן הַגִּנְטִי שֶׁל הַמִּין הָאֲנוּשִׁי, וְאוֹלֵי גַם שֶׁל מִינִים אַחֵרִים; וְלֹא רַק הַצּוֹפֵן, אֲלֵא גַם דֶּרֶךְ הַשִּׁמּוּשׁ בּוֹ וְאִפְשָׁרוּיּוֹת הַיִּישׁוּם שֶׁלוֹ. אֲנִי לֹא צָרִיךְ לְהַסְבִּיר לָךְ לֹאֵן זֶה עֵלּוּל לְהוֹלִיךְ, אִם זֶה בֶּאֱמַת נִכּוֹן – אוֹ אִם זֶה יִפּוֹל לִידֵיִים הֵלֵא נְכוֹנוֹת."

"לֹא. אֶת זֶה אֶתָּה לֹא צָרִיךְ לְהַסְבִּיר לִי," אָמַר רוֹג'רְס וְנִשְׁמַע כְּמִי

שֶׁמִּנְסָה לְעַכֵּל אֶת הַמִּדְעָה וְלְהַחֲלִיט מָה לַעֲשׂוֹת בּוֹ. "אֵיךְ בְּכֻלָּל נוֹדַע

לכנסייה על כך? מה להם ולמערות באמריקה הדרומית? ובכלל, ממה הם חוששים כל כך?"

"כל הפרשה הזו צצה בתחילת שנות השלושים בגרמניה. ארכיאולוג אוסטרי בשם תומאס לינד, שחשף את הספרייה, הצליח – בעזרתו של בלשן – לפענח את הכתבים העתיקים שסיפרו על מוצא האדם, אבל לא הבין את מלוא משמעותם של שאר הכתבים שפוענחו. המחקר הגנטי היה בתקופה ההיא בחיתוליו. מהמעט שידע העלה האיש השערה מסוימת – שאחר כך התבררה כנכונה – שמדובר במשהו הקשור בביולוגיה של התא, והוא שיתף בה שני פרופסורים: הבלשן הבריטי הנודע, שפענח את הכתבים, ופרופסור גרמני לביולוגיה. מפתיע שהביולוג הבין מה שלפניו למרות מיעוט הידע בביולוגיה מולקולרית. קראתי על כך מעט, והעניין ממש מרתק. כבר ב־1870 האמין אחד בשם יוהן מיישר, כי מולקולות גדולות יכולות להעביר הודעות מסובכות. כבר אז הציע כי אפשר לפענח מידע ביולוגי כשם שמפענחים שפה. אחר כך, ב־1928, גילה פרדריק גריפית', מדען בריטי, את עקרון ההעברה של מידע גנטי מדור לדור. עד אז היה ידוע כי צורה מסוימת של חומצה, הדי־אן־איי, היא המרכיב העיקרי של הכרומוזומים, אבל לא הבינו את חשיבותה. ככל הנראה חיבר הביולוג הגרמני אחת לאחת והצליח לקבל את התמונה הכוללת. תצטרך לקרוא את כל החומר על כך. יש כאן כמה וכמה תיקים, כולל תיקי חקירה של הגסטאפו. הסיפור התגלגל בשעתו עד לידיעתו של אדולף היטלר.

"וזה עוד לא הכול. היטלר רצה לרתום את הפרשה הזו לצרכיו. הוא העמיד פנים שהמידע בידיו, הריץ את מזכירו המדיני לשגרירות האפוסטולית בברלין, זימן קרדינל או שניים למפקדה הראשית של הגסטאפו ברומא, ואיים באמצעותם על הכנסייה לחשוף את כל העניין. קשה להאמין שהיה עושה זאת, אבל ייתכן שגם האיום הזה – ולא רק הפחד מפני הקומוניזם – תרם להשתקת הכס הקדוש. הרי להוציא אי־אלה ציוצי מחאה נמנע הוותיקן מלגנות בקול רם את כל הזוועות שביצע המשטר הנאצי, ובכללם גם מעצר כמה אלפי

כמרים ונזירים, איסור על הופעתם של כתבי עת קתוליים והפרת הקדושה של הווידי. ”

”זה מדהים, הודה רוג'רס. ”ואתה רוצה להגיד שהכנסייה לא עשתה דבר?”

”פיוס השנים-עשר, שהחשיב את עצמו כדיפלומט, לא רק לא יצא באופן גלוי נגד הנאצים והפאשיסטים, ואפילו לא מחה ברמז על גירושם למזרח והשמדתם של יהודי אירופה – הוא אפילו השלים עם חוקי הגזע.”

”אתה יודע שמשום כך כינו אותו 'השתקן'?” קטע רוג'רס את שטף הדברים.

”כן. ועכשיו הכנסייה מתכוונת להכריז עליו כ'קדוש'. ממש צדק היסטורי, הא? ” הגיב סנדרס באירוניה מלווה בשאט נפש. ”אבל אם איימו הנאצים לחשוף את החומר ורמזו למועצת הקרדינלים לשתוק, אפשר להבין מדוע דממה הכנסייה אז וממה היא חוששת היום. זה ברור לחלוטין.”

נראה היה שרוג'רס התעשת במקצת. ”מה הבעיה שלנו?” שאל, כשהוא מדגיש את המילה האחרונה. חששם של האפיפיור ושל הכנסייה הקתולית מפני הגילוי המדעי, האמיתי או המדומה, לא הטריד אותו במיוחד.

”אם זה נופל לידיים הלא נכונות, ” אמר סנדרס כמתגונן, ”שום כלי נשק... שום נשק להשמדה המונית... אין היום בעולם נשק מסוכן יותר. מי שיחזיק בסוד הצופן הגנטי ישלוט בעולמנו. זה ברור. ואם זה קיים – אם יש אפשרות להשתלט על הסוד – כדאי שאנחנו נעשה זאת.”

”אם, אם... אתה מאמין לקשקוש הזה? שבאמת גילו את הצופן? וגם אם כן – שאפשר לעשות בו שימוש?”

”זה אפשרי.”

”יש עוד משהו שאני צריך לדעת?” שאל רוג'רס בקוצר רוח. מצד אחד נראתה לו השיחה כבלתי מעשית, ומצד שני היה בו חשד מסוים שמא לא הכול נאמר לו.

רוברט סנדרס שקל את השאלה. הוא לא היה בטוח אם הוא צריך לפרוש בפני הממונה עליו את כל התלבטויותיו המקצועיות, אבל רגש האחריות גבר: "יש לנו חשד שהסיפור הזה דלף גם לשירותי ביון אחרים. אם זה נכון, יתחיל עכשיו מירוץ אחרי הצופן הגנטי שיאפיל על המירוץ הקודם – כשכולם ניסו לשים יד על הפצצה האטומית."

"מדוע אתה חושב שהעניין דלף?"

"את הדיווח הראשוני קיבלנו מן הסוכן שלנו בוותיקן. הוא גם ציין את שמו של האיש שסוכני הכנסייה נמצאים בעקבותיו, המחזיק כנראה במידע שכולם רוצים להשתלט עליו. רק כמה שעות חלפו, ואז קיבלנו בקשת עזרה משירות הביון הגרמני."

"איזו עזרה? מה הם רצו?"

"זהו בדיוק. התבקשנו לעזור להם לאתר אדם; וזהו אותו אדם שהכנסייה מחפשת."

"מדוע ביקשו עזרה דווקא מאיתנו?"

"התירוץ לא היה מוצלח במיוחד. לחצנו עליהם קצת, ואז לא הייתה להם ברירה, והם חזרו על סיפור המעשה בדיוק כמו שהגיע מן הסוכן שלנו בכנסייה. זה היה אימות מידע קלאסי."

"איך עלו על זה הגרמנים?"

"באמצעות הניאור־נאצים, שעמדו אולי על המשמר עוד מימי הרייך השלישי. שלטונות גרמניה שתלו ביניהם סוכנים סמויים עוד לפני שנים. גם אצלנו מפקח האף־בי־איי מפקח מקרוב אחרי קבוצות מטורפות כמו זו שמיינ קאמפף של היטלר הוא התנ"ך שלה, המצדדת עדיין בחוקי הגזע, מתנכלת למהגרים זרים, ואפילו מאיימת על חייהם של מדינאים, עיתונאים ואנשי רוח."

"יפה. זה עוד לא מסביר איך הכנסייה עלתה על העניין," רטן דניאל רוג'רס ונשמע כמי שמצפה להבהרה.

"איך בדיוק נודעו הפרטים לכנסייה בתקופת הרייך – אינני יודע; אולי באמצעות הנאצים, שאיימו עליהם בפרסום המידע. חוץ מזה, בתקופת המלחמה הייתה להם רשת של סוכנים ומודיעים בכל רחבי

העולם. לשום ארגון לא הייתה פרישה כמו לוותיקן. יותר משנתיים לפני שהפצצנו את הירושימה רמז האפיפיור באחד מנאומיו על השימוש בפצצה גרעינית! לוותיקן היו ידועים רוב סודותיהן של המעצמות שלחמו אז. גם כיום זהו "המוסד" העשיר ביותר במידע בעולם. הכמרים באים במגע עם כל שכבות הציבור, ומכיוון שאינם בעלי משפחה שעול הפרנסה והדאגה רובץ עליהם, הם יכולים להתמסר למשימה בכל מאדם.

"אני עוד זוכר את ההרצאות על 'מודיעין שטח' כשהייתי צוער בשירות, " חייך סנדרס. "סיפרו שהסוכן הטוב ביותר של האפיפיור במלחמת העולם היה הקרדינל ספלמן, הארכיבישוף מגניו יורק. כאיש הכמורה של הצבא האמריקאי נרד בעולם והיה יכול להתרשם מן האירועים מקרוב. כשהכנסייה הבינה שהמידע לא היה בידי היטלר – ושלא היה מפיץ אותו בשום מקרה – התיישבו סוכניה למרגלותיו של קבר מסוים בבית קברות יהודי בברלין, שבו נמצא קצה החוט לכל הגילוי הזה, והמתינו. יותר משבעים שנים הם המתינו. "טוב. אז יש לנו הגרמנים והכנסייה. מי עוד יכול להיות מעורב בעניין?" שאל רוג'רס בהשלמה זועמת.

"מי יודע?"

"למה אתה מתכוון?"

"קשה לי להאמין שאם המידע הזה הגיע לכנסייה, הוא יישאר

בחזקתה הבלעדית."

"מדוע אתה חושב כך?"

"באותה דרך שזה הגיע אלינו זה הגיע בוודאי גם לאחרים. אתה יודע היטב שגם לשירותי ביון אחרים יש סוכנים בכנסייה, ומאותן הסיבות שאנחנו מחזיקים סוכנים בכל הכנסיות. כולם מתעניינים בכל ארגון בין-לאומי בעל כוח, כסף ושליטה. כולם יודעים שמעוזי הרת הם איגודים בעלי השפעה, עוצמה פוליטית וכלכלית אדירה, הפרושה לא פעם על פני תבל כולה. לנו אין זכויות יוצרים בלעדיות על הרעיון. לחלק מן השירותים החשאיים יש סוכנים אפילו בכל בנק גדול."

"אז מי עוד בעסק, לדעתך?"

"צריך להניח שכולם בעסק. לא הייתי מוציא מכלל אפשרות את האם-איי-6 הבריטי, הסאסס הדרום-אפריקני, הסיס הקנדי, ולא הייתי מתפלא אם גם ספיחיו של הסאוואק האיראני – כשליחי האסלאם – יתגלו בסופו של דבר כמי שטומנים את ידם בצלחת הזאת."

"אתה לא חושב שאתה מגזים?"

"אולי עדיף להגזים עכשיו מאשר להיות מופתעים אחר כך," אמר סנדרס, מתעלם מן העקצוץ הלעגני שהסתנן לגון קולו של הממונה עליו. "ייתכן אפילו שהוותיקן עצמו מעורב בעסק הביש הזה, ולא רק מנקודת מבט דתית. ייתכן שלוותיקן עצמו יש מין ארגון חשאי..."

"היו שמועות כאלה. אף פעם לא הצלחנו למצוא לכך הוכחות..."

"...והאמת היא שגם לא כל כך ניסינו. האם לא חשבת על כך כשלכדו בארגנטינה את אריך פריבקה – איש האס-אס שחיסל שלוש מאות שלושים וחמישה אזרחים איטלקים? הוא הודה שלא היה מצליח לברוח מאירופה בלי סיוע מצד הכנסייה. אבל עוד לפני הרבה שנים נשמעו טענות שהכס הקדוש עזר לפושעי מלחמה נאצים, ובהם אדולף אייכמן, להימלט לאמריקה הדרומית – לא לפני שהעבירו למי שהיה צריך את האוצרות שנבזזו מן היהודים..."

"יש גם טענות שכנגד – שהכנסייה הפעילה רשת חשאית כדי להציל יהודים. אי-אפשר לדעת..."

"אהה," המהם סנדרס.

"אבל אם קיים באמת ארגון כזה בכנסייה הקתולית," המשיך רוג'רס לחשוב בקול, "זו בדיוק ההזדמנות להוציא אותו מן הארון; ולא הייתי רוצה שדווקא בגלל הבחישה שלנו הוא יעלה אל פני השטח – מה עוד שככל הנראה מעורבים בעניין ספיחי האס-אס. רק זה עוד חסר לנו."

"אותי דווקא מטריד עניין אחר," אמר פתאום סנדרס, ונשמע כמי שאומר סוף-סוף את שהתכוון לו מזמן.

"מה?"

"המוסד' הישראלי."

"המוסד"? קרא ראש הסיי־איי־איי בתדהמה. "מה פתאום 'המוסד'? מה ל'מוסד' ולכל זה? למה אתה חושב שהוא צריך להיות מעורב?"

"קודם כול, משום שהוא תמיד מעורב, ובכל עניין. שנית, סביר להניח שגם לישראלים יש סוכנים בקרב הארגונים הניאו־נאציים כדי לנסות ולגלות אולי את עקבותיהם של פושעי מלחמה שנתרו חופשיים."

"אז אתה חושב שגם הם בעסק?"

"גם אם הם עדיין לא מעורבים, הרי שבמוקדם או במאוחר..."

"מדוע אתה כל כך חושש מהם, בעצם?" שאל רוג'רס.

"החבר'ה האלה הם בעלי רעיונות מוזרים, בלתי שגרתיים,

ולפעמים גם מסוכנים מאוד. הם מקצוענים חסרי מעצורים."

"זה רק מחזק את המסקנה שלי," אמר רוג'רס. "לא התרשמתי שצפויה לנו סכנה של ממש כרגע, ודאי לא סכנה שתצדיק התנגשות עם גורמים בין־לאומיים – ולא רק עם הישראלים. ההנחיה שלי היא לנסות להימנע מכל היתקלות בהם ובאחרים, שום דבר שיגרוור אותנו לתסבוכות ולצרות, שבגינן נצטרך להתנצל אחר כך."

"כן, אדוני. יש רק משהו..."

"כן?"

"אולי כדאי... צריך... ליידע את הנשיא..."

"ליידע את הנשיא? כן, בהחלט. אני מתכוון ליידע אותו בפגישתנו הקרובה. אם לדבר הזה יש רגליים, זה דורש בלי ספק טיפול בידיעתו של הנשיא."

סנדרס נענע את ראשו בסיפוק. "משהו מיוחד שהיית רוצה שנעשה?" שאל.

"בשלב זה אני חושב שכדאי לפקוח עין, להשיג פרטים מוגדרים יותר, לדעת מה קורה בכל רגע נתון. הסיפור עדיין נשמע לי אבסורדי, אבל כפי שאמרת – צריך לבחון אותו, לבדוק את רצינותו וגם את – אה – השלכותיו האפשריות. כן, חייבים לבדוק אותו!" קבע דניאל רוג'רס נחרצות, "כי אם הוא נכון... שישמרנו בורא עולם!"

"כן, אדוני."